

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
PLOIEȘTI

CONSILIUL LOCAL PLOIEȘTI

CASA DE CULTURĂ
„ION LUCA CARAGIALE”
A MUNICIPIULUI PLOIEȘTI

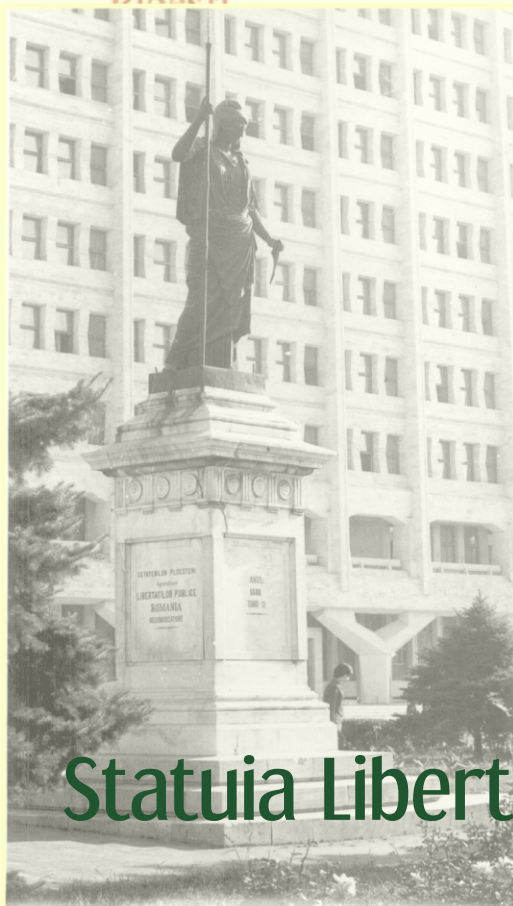
Atitudini

revistă de cultură

Ploiești

Piața Unirii cu Statuia Libertății, Grădina Nouă și Primăria

Statuia Libertății la 140 de ani de existență

Atitudini

revistă de cultură

Publicație editată de **Primăria Municipiului Ploiești, Consiliul Local Ploiești și Casa de Cultură „Ion Luca Caragiale” a Municipiului Ploiești**

Directorul Casei de Cultură: Marian Dragomir

Redactor-șef: Dan Gulea

Redacția: Ivone Scărlătescu, Mihai Ioachimescu

Colaboratori permanenți: Daniel Cristea-Enache, Magda Răduță, Dorin Stănescu

Corectură: Marius Dumitru

Layout & DTP: Mariana Dăscălache

Tipar: SC 2M DIGITAL S.R.L.

ISSN: 1584 - 0832

Colaboratorii pot să ne trimită textele numai în format electronic.

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile revistei sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Ploiești, Piața Eroilor nr. 1 A, etaj I

telefon: 0244/578.148

site: www.casadecultura.ro

email: revistaatitudini@gmail.com

Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

CUPRINS iunie 2021

[ARGUMENT]

DORIN STĂNESCU/ O emblemă a orașului – **Statuia Libertății** la 140 de ani de existență 1

[ANCHETA NOASTRĂ]

CUM VA FI VIAȚA CULTURALĂ DINCOLO DE PANDEMIE/ Serenela Ghițeanu/ 5
Claudius Dociu/ Marta Petreu/ Dan Lungu/ Radu Mârza/ Vasile Igna/ Arleen Ionescu/
Bogdan Murgescu/ Diana Rînciog/ Codruț Constantinescu/ Michael Finkenthal/ Alina Pavelescu/
Călin Vlasie

[ACTUALITATEA CULTURALĂ]

O nouă traducere Camus/ Liber în Europa 4

[AVANPREMIERĂ EDITORIALĂ]

ediție
DAN GULEA/ Caragiale inedit. *Moftul Român*, imagine și text 16

[ACTUALITATEA CULTURALĂ]

Festivalul Național „I.L. Caragiale” 19

[PROFIL]

DANIEL CRISTEA-ENACHE/ *Memoriile lui Lovinescu* 21

MAGDARĂDUȚĂ/ *Facem tot ce nu voim să fie*. Forme pamfletare în modernitatea românească 20

[INTERVIU]

IVONE SCĂRLĂTESCU/ Chipul unui secol: veteranul Vasile Nicolae 22

MIHAI IOACHIMESCU/ „Petrolul este un brand și un mod de viață în Ploiești”
(interviu cu Mircea Dridea) 24

O emblemă a orașului – *Statuia Libertății la 140 de ani de existență*

Dorin Stănescu

Dorin Stănescu (n. 20 martie 1974) este profesor în învățământul preuniversitar prahovean, doctor în istorie al Universității din București, bursier postdoctoral în cadrul programelor Europaeus (2011), Universitatea din București, Cendari (2015), Trinity College

Dublin, autor și coautor al unor studii și lucrări de istorie: „La gare comme espace des cérémonials publics. Le cas de la gare de Ploiești de Roumanie” (*Revue d'histoire des chemins de fer*, 2014, Paris), *Republica de la Ploiești* (Editura Societății Culturale Ploiești-Mileniul III, 2016), *Marea Carte a Ploieștilor* (coord.: Gh. Marinică, C. Trestioreanu, Editura Societății Culturale Ploiești-Mileniul III, vol. I-III, 2019), *România Mare votează. Alegerile parlamentare din 1919 „la firul ierbii”* (coord.: Bogdan Murgescu, Andrei Florin Sora, Editura Polirom, 2019).

Secolul al XIX-lea a găsit Ploieștiul încremenit într-un ev mediu care, leneș, întârzia să mai plece și în care cetățenii trăiau aidoma contemporanilor lui moș Ploaie, miticul fondator al așezării. Orașul acesta provincial părea a fi unul condamnat la autarhie și izolare. Este suficient să amintim că la 1838, din cei 10.000 de locuitori numai șase dintre aceștia

călătoriseră la o depărtare față de oraș de peste 500 de km. Brusc, în câteva decenii totul se schimbă. Ploieștiul cunoaște un boom economic, demografic și urbanistic și devine conectat la spiritul european al acelor vremuri. În plus, orașul apăruse menționat în presa internațională din marile metropole ale lumii de câteva ori într-un singur deceniu. Oare de ce?

Contextul

Istoriografia franceză ne oferă și răspunsul: comerțul și revoluția sunt motoarele înnoirii și modernizării în lungul veac al XIX-lea, iar orașul are, printr-o fericită întâmplare, șansa de a întruni ambele condiții.

Construirea drumurilor, reșezarea axelor comerciale după 1859, o bună poziționare geografică a Ploieștiului în vecinătatea capitalei și a „graniței cu Occidentul”, am numit aici vama Predeal care oferea accesul spre zona centrală a Europei, precum și transformarea Principatelor într-un „El Dorado” al Balcanilor, ca să folosim formula utilizată în articolele militante ale lui Mihai Eminescu, au reprezentat atuurile care au adus aici, la Ploiești, comerțul. În paranteză fie spus, Ploieștiul în secolul al XIX-lea este un oraș al comerțului, al căilor ferate și mai puțin al petrolului, deoarece abia după adoptarea „Legii minelor” din 1895, care reglementează exploatarea resurselor subsolului, are loc aici „boom-ul” petrolului.

Ploiești

Piața Unirii cu Statua Libertății, Grădina Nouă și Primăria

Carte poștală interbelică (colecție personală)

La Ploiești dintr-o dată oameni, mărfuri, cărți, ziare și, implicit, idei încep să circule exponențial și amețitor în raport cu epocile anterioare. Acest context prielnic produce două efecte importante: pe de o parte, se naște o clasă mijlocie dinamică și angrenată în activități comerciale ori de mica producție meșteșugărească, de cealaltă parte ideile avansate ale timpului, în special cele din planul vieții politice, pătrund aici și coagulează o mișcare politică. Cei 3000 de ploieșteni care îndeplinesc parțial criteriile unei burghezii locale au interese de apărare, au nevoie de sprijinul statului, de un mediu care să le faciliteze dezvoltarea afacerilor și care să-i protejeze în fața concurenței acerbe reprezentate de către străinii care vin și își deschid aici afaceri și care stăpânesc în mod strălucit instrumentele economiei capitaliste care tinde să devină dominantă peste tot în lume. În spațiul românesc sunt două grupări politice necoagulate, încă, în partide politice: una conservatoare, a marilor proprietari agricoli și alta liberală, revoluționară, care susține incipienta industrie și micile afaceri locale din orașele țării. Ploieștenii aleg gruparea revoluționară care, prin liderii săi, este conectată cu marile idei ale epocii. Liderii grupării liberale Ion C. Brătianu, C.A. Rosetti sunt cei care la 1848 au înlăunțuit revoluția și la 1859 Unirea. Ploieștiul este un oraș fără boieri, iar curentul conservator nu găsește prea mulți adepți. Aici la Ploiești, Alexandru Candiano Popescu, Radu Stanian și Stan Popescu sunt liderii liberali ai unei generații de oameni tineri crescuți în siajul revoluției de la 1848, care imită Franța și spiritul său până la ridicol, se raportează la o butadă celebră în epocă: „orice om are două patrii, a lui și Franța”. Acesta este contextul general.

Începând cu anul 1866, odată cu venirea domnitorului Carol I pe tronul țării se începe o luptă surdă pentru schimbarea modelului de modernizare – de la cel francez din vremea lui Cuza spre cel prusac. Schimbarea de paradigmă conduce la un aflus migrațional de muncitori, maiștri, ingineri, dar și de aventurieri ori specialiști în inginerii financiare – celebrul Henri Bethel Strousberg este exemplul cel mai relevant. Firavul capital românesc, întreprinderile locale și afacerile de familie sunt amenințate cu dispariția. În mod evident gruparea liberală se ridică la luptă pentru a proteja aceste interese și pentru a prelua puterea politică pierdută prin amestecul lui Carol I și alianța acestuia cu conservatorii. Așa se face că la Ploiești între 1869-1870, orașul este într-o continuă agitație care culminează cu celebra „Republică de la Ploiești”, din ziua de 8 august 1870, în fapt ultima încercare de revoluție din spațiul românesc al veacului al XIX-lea.

Carte poștală cu Statuia Libertății, începutul
secolului al XX-lea
(Colecția Bibliotecii Academiei Române)

Inițiativa și inaugurarea Statuii Libertății

Șase ani mai târziu gruparea liberală radicală este deja organizată ca partid-PNL și, mai mult, guvernează țara. Este momentul ca jertfele și luptele care au dus la această evoluție să fie răsplătite și recunoscute. Dumitru Brătianu, fratele liderului partidului, reiterează o idee avansată în toamna anului 1870: dârzenia și consecvența ploieștenilor să fie imortalizate sub forma unui monument care să vorbească prezentului și viitorului despre liberalii ploieșteni și rolul lor în cristalizarea democrației și parlamentarismului românesc. Așa se formează un comitet care inițiază o subscripție națională și care lansează comanda către un atelier parizian. Începerea războiului ruso-româno-turc de la 1877-1878 amână finalizarea proiectului. Vor mai trece câțiva ani și abia în ziua de 21 iunie 1881 întreaga comunitate ploieșteană și câteva dintre personalitățile liberale de la nivel național vor veni aici pentru a fi martori la

eveniment. Au lipsit Ion C. Brătianu, Alexandru Candiano Popescu și alte personalități puternic ancorate în simbolistica din jurul monumentului. Ploieștiul avea, de acum, primul său monument de for public - o Statuie a Libertății. Cuvintele „Cetățenilor Ploieșteni apărători ai libertăților publice, România recunoscătoare” consacrau și alimentau din plin mândria locală a unor oameni care, cu orgoliu, credeau că Bucureștiul era doar un oraș de la marginea Ploieștiului, în plus, numai Parisul și New York-ul mai aveau astfel de efigii ale libertății.

Evident că un astfel de eveniment reдеșteaptă vechi animozități. Propaganda oficială a guvernului evită aspectele delicate ale contextului pe care statuia în sine le sugerează. În schimb, opoziția afirmă ceea ce toți știu, dar se fac că nu observă, iar vocea cea mai vehementă este a unui ziarist de excepție. Iată ce scrie ziaristul cu pricina, nimeni altul decât Mihai Eminescu: „Statua lui Eliad zace, dată uitării, în umbra zidurilor universității. Ei bine, zace uitată statua lui, căci alte griji au patrioții. Onor. republică a Ploieștilor invită la inaugurarea (cu profir) a statuei Libertății, ridicată pentru a atesta virtutea Ploieștenilor în susținerea drepturilor cetățenești, cu ocazia proclamării republicei de la 1869-70. Actul

curios al invitării, care aduce aminte de căpățânele de zahăr nemțesc, pe care patrioții promiteau să le taie pe atunci, îl lăsăm să urmeze întocmai. Monarchia ereditară cată să se fi bucurând de serbarea acelei zile nemuritoare în care soarele libertății, apărând în zona Ploieștilor, după mici divergențe de opinii cu casa telegrafului și poștelor și cu banii cutiilor bisericilor, au apus la Fefeileu, pe dată ce reacțiunea s-a ivit sub forma unei companii de Dorobanți. Le urăm virtușilor cetățeni chef mult, voie bună și-o nouă ediție a republicei. Fie sigură tinerimea ploieșteană că, cu o nouă proclamare a acestei forme de guvernământ, vor ajunge directori de bănci, cămărași de saline, aidjutanți regali, deputați etc.” Tonul vehement al lui Eminescu din „Timpul”, nu prinde. Ziarul este, cum spun azi „maeștrii” contemporani, o istorie a efemerului. În schimb, literatura lui Caragiale are un impact uriaș, într-o țară în care definitorii sunt cuvintele lui Raymond Poincaré “Que voulez-vous, nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère”. Pentru Caragiale „statuia cu bronzul verde ca spanacul” este numai bună pentru ca personajele mahalalelor să jure, iar actorii liberali ai anului 1870 sunt caricaturizați excesiv. Ridicolul lumii de la 1870, atât de frumos „colorat”

Coperta I a albumului *Statuia Libertății, o istorie republicană ilustrată* de Dan Gulea & Dorin Stănescu, editat în 2020 la Editura ATOM Ploiești

de Caragiale, cucerește definitiv spațiul public. Și pe această cale ploieștenii se înfățișau României recunoscătoare ca niște personaje simpatice.

Un brand al orașului. Statuia Libertății: Minerva sau Marianne républicaine?

De-a lungul timpului scurs, statuia a fost mutată de câteva ori și restaurată. Procesul acesta al translației a avut rațiuni edilitare și de punere în valoare a monumentului. Însă de fiecare dată, statuia a fost amplasată în proximitatea puterii locale, într-un fel de contract nescris între ploieșteni și autorități pentru ca simbolistica sa să reamintească mereu ideile pe care monumentul le coagulează.

După 1900, vreme de o jumătate de secol, toate marile manifestații publice se derulează în proximitatea statuii, devenită clar un punct de sprijin al identității locale a orașului: un oraș al libertății, al legii și al spiritului liberal, un oraș conectat la spațiul și ideile europene. Întoarcerea de pe frontul Marelui Război a regimentelor ploieștene, celebrarea Marii Uniri, a încoronărilor regale sunt doar câteva exemple care întăresc aserțiunile de mai sus.

În 1989, după 45 de ani de dictatură comunistă, Statuia Libertății a fost redescoperită de ploieșteni care au înțeles din nou valențele și acel minunat spirit al veacului al XIX-lea. Se mai impune o precizare. Multă vreme monumentul a fost descris ca fiind unul care o reprezintă pe zeița Minerva, iar această formulă utilizată de către arhitectul Toma T. Socolescu în monografia Ploieștiului apărută sub coordonarea lui Mihail Sevastos a rămas împământenită. Realitatea este alta. De fapt, statuia este o copie fidelă a simbolului francez al republicii, aceea Marianne républicaine. Atât doar că în plină monarhie nu se putea vorbi despre un simbol republican implantat în centrul orașului.

În mod cert, astăzi, la 140 de ani de la inaugurarea sa, primul monument de for public al orașului rămâne un simbol puternic și cumva unic în România. El vorbește despre o lume cu principii și valori, o lume conectată la Europa, la ideile avansate ale epocii. Nu în ultimul rând, monumentul evocă acea minunată generație de ploieșteni care au construit România modernă.

ACTUALITATEA CULTURALĂ

O nouă traducere Camus

Albert
Camus
Căderea

Albert Camus, *Căderea*, traducere din limba franceză și note de Magda Răduță, Editura Polirom, Iași, 2021, 144 p.

Cel mai recent titlu din seria de autor Albert Camus este și o nouă versiune în limba română, a doua în ordine cronologică, după cea a reputatei Irina Mavrodin – care a dominat „piața camusiană” de la

începutul anilor 1990; îndoielile existențiale ale lui Jean-Baptiste Clamence, straniul „judecător-penitent”, sunt mărturisite unui interlocutor abia schițat (ce poate fi o efigie a cititorului dincolo de mode și timp), parabolă a naturii umane, transpusă într-o limbă română atentă la nuanțe.

Pe drumuri europene

Codruț Constantinescu, *Liber în Europa. Note de călătorie 2014-2020*, cu desene de Dan Perjovschi, Editura Vremea, București, 2020, 184 p. + il.

Italia, Liubliana, Anglia, Viena, Grecia, Bulgaria – dar și Dobrogea, Transilvania sau „montagnardistice” (vederi din Bucegi,

Vaiului, Ciucaș sau Retezat) alcătuiesc materia unui volum „de pandemie”, conceput ca un reflex al închiderii prin care am trecut cu toții, un volum care se poate citi în tandem cu „carnetele de drum” *Prin România* lui 2019 ale lui Mirel Bănică, ilustrate de același neobosit Perjovschi. Viziunea sceptică-mucalită, dar realistă, descrie o lume contemporană cu lumini și umbre.

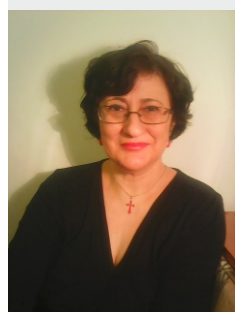
Cum va fi viața culturală dincolo de pandemie

Seria nouă a revistei *Atitudini* își propune să devină o publicație în paginile căreia publicul nostru să găsească idei și opinii care să-l inspire, să-l îndemne la reflecție și care să-i fie repere într-o lume în continuă mișcare. Din această perspectivă, numărul curent propune o anchetă privind cultura postpandemie. Personalități ale vieții culturale naționale, specialiști cu impact semnificativ în domeniul lor atât la nivel național, cât și internațional și-au găsit răgaz să ne răspundă la întrebările anchetei. Mai jos, răspunsurile lor...

Ultimul an și ceva, „timpul pandemiei”, a însemnat reformularea unor strategii culturale și de comunicare, de la viața „reală” la cea online, trecând prin termene și amânări succesive; având în vedere cele mai recente date cunoscute, care lasă mai multe speranțe unei rapide reveniri la o viață fără covid, vă rugăm să ne răspundeți la întrebările următoare:

1. Credeți că un pașaport covid poate facilita o epocă a normalității?
2. Care este intervalul în care viața culturală ar putea reveni la o dinamică anterioară lui martie 2020?
3. Perioada postpandemică va fi una a renașterii, a revenirii la vechile modele și practici sau, mai degrabă, a anomiei culturale?
4. Ce strategii culturale ar trebui formulate pentru revenire?
5. Care este/ ar fi cel mai bun exemplu de reformulare/ revenire pe care l-ați observat, la noi sau „la ei”?

Serenela Ghițeanu

Serenela Ghițeanu este conf. univ. dr. la Facultatea de Litere și Științe de la Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești, specialistă în literatura franceză de secol XX, cronicar literar al revistei 22. A semnat volume precum *Sylvie Germain, la grâce et la chute* (2010), *Ora de citit* (2011), *Nancy Houston et Nina Bouraoui*

(2013), *Marguerite Duras ou le goût du vertige* (2016). Pregătește pentru această toamnă un volum-interviu cu Ana Blandiana.

① Da, pentru că în numele libertății nu-i putem lăsa pe unii indivizi să circule nevaccinați și să îi poată îmbolnăvi pe ceilalți. Libertatea trebuie să aibă niște limite. Sau, hai să zicem, niște reguli. Altminteri, e anarhie.

Faptul că sunt atât de mulți oameni care nu cred în vaccin arată cât de mulți oameni nu (mai?) cred, de fapt, în știință. Cea performantă, occidentală, desigur. Ceea ce e foarte îngrijorător. Nici nu mai e relevant dacă virusul a fost creat pentru a fi lansat în lume, pentru noi, oamenii de rând, important e că virusul există, ucide sau lasă sechele teribile și nu putem să ne prefacem că nu există.

② Depinde de câte tulpini vor mai apărea! E posibil să dureze și câțiva ani până când vom sta umăr lângă

umăr într-o sală de teatru, concert etc fără să ne fie teamă. O teamă justificată.

③ E foarte dificil să imaginezi perioada postpandemică atunci când încă ești în mijlocul ei.... O anomie culturală nu e exclusă, pentru că felul în care ne comportăm în pandemie e foarte dezamăgitor, la scară planetară, și dovedește că suntem deja într-o epocă a degingoladei ideologice, morale, economice, a lipsei de criterii, a unui narcisism și consumism exagerate.

④ O mai bună susținere financiară a artiștilor, inventarea unor spații noi de *performance*...

⑤ Am observat că atât în România, cât și în alte țări se vorbește mult de revenirea oamenilor la terase, odată cu „relaxarea” condițiilor de combatere a pandemiei. Și m-am întrebat ce este cu obsesia acestor terase. E o chestiune de generație. Cei ajunși la mijlocul vieții nu sunt dependenți de ieșirea la o terasă. Dar tinerii – da. Ieșirea la o terasă e absolut vitală pentru ei, pentru că nu mai sunt centrați, ca generația părinților lor, pe clădirea unui cămin, unde să adune lucruri alese cu grijă. Spațiul lor de locuit se schimbă adesea, devine minimalist, iar condiția de viață curentă a tânărului zilelor noastre e aceea de nomad. Un nomad are însă nevoie să se oprească într-un loc unde să mănânce, să bea și să socializeze. Fosta casă a devenit terasa! Să le dăm celor tineri terasele/ casele înapoi!

Claudius Dociu

Claudius Dociu este jurnalist radio-tv, președinte al filialei prahovene a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, specialist în *public speaking*, autor al manualului *Arta vorbitului în public* (editat de Fundația Comunitară Prahova, 2021)

① Ar putea contribui la asta, însă evident ar fi doar o condiție necesară și în niciun caz suficientă. Pentru revenirea la normalitate vom mai avea de parcurs multe etape, fără a fi siguri că acea normalitate va fi similară celei pierdute în momentul apariției pandemiei.

② Nu cred că poate anticipa cineva acest interval. Cum spuneam, va fi nevoie de mulți pași pe care să-i parcurgem, vorba cuiva, pas cu pas, înainte de a discuta de o epocă a normalității, care ar însemna și o dinamică a activităților culturale similară celei de până la apariția Covid 19.

3. Cred că mai degrabă va însemna o transformare a tuturor celor care iau parte la viața culturală, implicit și a practicilor și modelelor. Așa cum statul a fost obligat să facă urgent în materie de digitalizare ce nu reușise în 20 de ani, la fel cum companiile vor păstra, probabil, și regimul de telemuncă într-o oarecare proporție, cred că și activitățile culturale vor suferi transformări, mai ales în ce privește relația cu publicul. Mă gândesc, de pildă, că publicul va avea tot mai des ocazia să aleagă între a vedea un spectacol din sală sau de acasă, între a asista live la un concert sau a-și cumpăra un bilet pentru versiunea online a acestuia.

4. Între altele, autorii acestor strategii vor trebui să țină cont de experimentele reușite din timpul pandemiei. Au fost, de exemplu, piese de teatru la care s-au vândut mii de bilete, semn că piața online nu mai poate fi ignorată. Ba chiar devine cu atât mai importantă cu cât o bună perioadă numărul participanților la evenimentele culturale va fi limitat.

⑤ Probabil pur și simplu dorința evidentă a oamenilor de a socializa, de a călători și de a participa la evenimente culturale sau sportive. Este prima condiție pentru a spera la întoarcerea publicului în săli, muzee, biblioteci. Acum depinde și cum îi vor întâmpina acestea, ca pe niște vechi prieteni de care ți-a fost dor sau cu rezerve, ca pe niște potențiali asimptomatici purtători ai unui virus periculos?

Marta Petreu

Marta Petreu este prof. univ. dr. la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai”, redactor-șef al revistei *Apostrof* (Cluj).

Poetă, debutează cu volumul *Aduceți verbele* (1981), urmat de *Dimineața tinerelor doamne* (1983), *Loc psihic* (1991), *Poeme nerușinate* (1993), *Cartea mâniei*

(1997), *Apocalipsa după Marta* (1999), *Falanga* (2001), *Scara lui Iacob* (2006), *Asta nu este viața mea* (2014). Romanul *Acasă, pe Câmpia Armagedonului* a fost distins cu numeroase premii.

Ca eseist și istoric al filosofiei românești, a publicat volume precum: *Teze neterminate* (1991), *Un trecut deocheat sau „Schimbarea la față a României”* (1999), *Ionescu în țara tatălui* (2001), *Filosofia lui Caragiale* (2003), *Diavolul și ucenicul său: Nae Ionescu – Mihail Sebastian* (2009), *Mircea Eliade și Klaus Mann despre generația tânără* (2016), *Blaga, între legionari și comuniști* (2021). Traduceri ale operei sale au fost publicate în Franța, S.U.A., Italia, Ungaria, Serbia, Spania, Elveția.

① Asta e o decizie politică, presupun că va fi luată la nivelul Uniunii Europene. Dacă ne gândim că foarte mulți oameni refuză să se vaccineze și că tratarea unui pacient costă, și anume mult, atunci devine evident că un „pașaport de vaccinare” favorizează reinventarea „normalității”. Pentru că se va ajunge, cândva, nu știu în cât timp, și la „normalitate”, deși va fi una care va arăta altfel decât aceea de până în februarie-martie 2020. Ar fi de așteptat să învățăm ceva din această traumă majoră și să ne modificăm unele comportamente. De pildă, s-ar putea ca multe țări să-și reconstruiască unele industrii strategice, încât, în caz de catastrofă sanitară, să nu depindă de importuri; sau, poate, populația va învăța să poarte mască la orice viroză, reducând în felul acesta numărul de îmbolnăviri. Și altele de felul acesta...

② Plecați de la premisa „unei rapide reveniri la o viață fără covid”. Cred că nu este o premisă realistă, nu are rost să fim euforici – virusul nu dispare din lume, vor fi mereu cazuri de îmbolnăviri, și, foarte probabil, așa cum există vaccin anual pentru gripă, va exista și vaccin actualizat pentru virusul SARS-CoV-2, pe care probabil o să îl putem cumpăra din farmacie. Nu mi se pare realist să presupun că vaccinul va fi suportat la infinit de stat, e o cheltuială mult prea mare. Virușii, prin natura lor, se modifică foarte rapid, așa că va fi o cursă de lungă durată între

industria farmaceutică și medicină, pe de o parte, și virusul SARS-CoV-2, pe de altă parte.

Ce a fost până la începutul anului 2020 nu va mai fi la fel niciodată. Nici în cultură. Presupun că strategiile de supraviețuire ale culturii din timpul pandemiei, respectiv înlocuirea evenimentelor culturale pe viu cu evenimente transmise pe internet vor fi păstrate într-o anumită măsură... pentru că sunt mai ieftine. Nu sunt partizana lor – deși, de nevoie, am participat și eu la asemenea evenimente *on-line*, mie îmi plac evenimentele culturale pe viu, irepetabile și neînregistrate video și audio. Cum să spun: deși ascult muzică de pe CD-uri, ador să mă duc la concert, să simt sala, ca să urmăresc orchestra și dirijorul... Și așa mai departe. Mă tem că și învățământul va păstra ceva din varianta *on-line*, la fel medicina – anul trecut, mersul la medic a fost destul de multă vreme înlocuit cu... consultația telefonică. Nu prea am încredere în acest fel de medicină.

Aș vrea să fiu bine înțeleasă, nu am nimic contra utilizării internetului și a celorlalte mijloace tehnice de comunicare. Însă pur și simplu *știu* că o lecție sau un curs pe viu sunt mai bune decât varianta prin internet, relația personală care se creează între profesor și elev/student e mai propice învățării decât ceea ce se poate obține *on-line*. La fel, *știu* că actorii și interpreții simt publicul și că asta are urmare asupra interpretării lor.

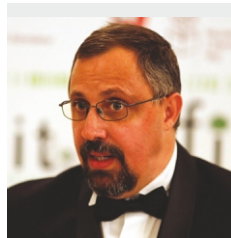
Am văzut nu cu multă vreme în urmă un concert înregistrat anul acesta, la Berlin, la început de aprilie, dirijat de Kirill Petrenko, un dirijor despre care știam că declanșa, la concertele lui, un adevărat delir de aplauze... Eu l-am văzut, pe Mezzo, dirijând într-o sală goală... Nu era nimeni să îl aplaude... Tot așa, l-am urmărit pe Bebeșelea dirijând, la Cluj, într-o sală goală... Pentru mine au fost experiențe impresionante, mi s-a strâns inima de frustrare că aceste minunate concerte nu s-au încheiat așa cum se cuvine, în aplauze. Că să nu mai spun că la Cluj, în mod normal, la concertul lui Gabriel Bebeșelea aș fi fost în sală.

③ Repet, mă tem că vor fi păstrate câteva „proceduri” *on-line*, pentru că economicoase din punct de vedere financiar.

④ E o problemă care mă depășește. Dar, vorba aceea, când sunt bani, se poate face orice...

⑤ Din nou, e o problemă care mă depășește.

Dan Lungu

Prozator, dramaturg, poet – afirmat în cadrul „Clubului 8” din Iași, conf. univ. dr. la Facultatea de Sociologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Dan Lungu este autorul bestsellerurilor *Raiul găinilor* (2004, proză scurtă), al romanelor *Sunt o babă comunistă*

(2007, ecranizat de Stere Gulea în 2013, cu Luminița Gheorghiu în rolul principal), *Cum să uiți o femeie* (2009), *În iad toate becurile sunt arse* (2011), *Fetița care se juca de-a Dumnezeu* (2014), *Pâlpâiri* (2018). A coordonat, în colaborare, volume precum *Tovarășe de drum. Experiența feminină în comunism* (2008), *Str. Revoluției nr. 89* (2009), *Cărți, filme, muzici și alte distracții din comunism* (2014), *Cartea copilăriilor* (2016). Opera sa este tradusă în peste 15 limbi. Numeroase premii și distincții, printre care „Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres”, acordată de statul francez, pentru contribuții la îmbogățirea patrimoniului cultural francez.

① Este clar că singura soluție este vaccinul. Nu ne vom recăpăta libertatea de mișcare și de socializare în absența lui. Dacă pașaportul covid este prețul pe care trebuie să-l plătim, o vom face. Ne vom obișnui și cu asta. Normalitatea înseamnă și deplasare fizică, nu doar navigare online. Pe scurt, da, cred că pașaportul covid este un pașaport pentru normalitate.

② Cred că asta se poate întâmpla foarte repede. Consumatorii de cultură sunt dornici de evenimente, iar artiștii sunt, la rândul lor, pregătiți să le susțină. Ritmul vaccinării este cel care ne poate limita libertatea, dar sunt convins că printre iubitorii de cultură rata de antivacciniști este minoră. Desigur, mai avem și chestiunea finanțării actului cultural, dar aici povestea este lungă și complicată și nu ține neapărat de pandemie, e o constrângere care exista și înainte de martie 2020. În principiu, din toamnă s-ar putea intra într-un ritm susținut.

③ Pandemia este o experiență destul de puternică astfel încât să nu lase lucrurile neschimbate. Nu ne întoarcem la ce a fost înainte, ci construim altceva. Ține de noi să folosim în mod pozitiv ceea ce am învățat în această perioadă. Digitalizarea, lucrul online în echipă, consumul de cultură la distanță sunt câteva lucruri noi. La care aș adăuga experiența intervenției în câmpul cultural în situații de criză. Avem acum instrumente să regândim descentralizarea, pluralismul centrelor de omologare artistică, utilizarea flexibilă a spațiilor instituționale și multe altele. E o șansă pentru schimbarea în bine.

④ Finanțare și iar finanțare a culturii, dar nu oricum, ci flexibil, pe proiecte, cu jurii independente, de profesioniști. Mecanisme de susținere a creației la diferite nivele, de la începători la consacrați, de la local la național. Susținerea antreprenoriatului cultural. Finanțarea achizițiilor de carte de către biblioteci și a lucrărilor de artă de către muzee. Încurajarea și finanțarea ONG-urilor culturale. Educație artistică contemporană în școală și în afara școlii. Strategii și mecanisme clasice.

⑤ Considerarea bunului cultural ca bun esențial și sporirea bugetului acordat culturii în situația de criză au fost printre cele mai inteligente măsuri. În condiții de izolare, când economia normală abia supraviețuiește, investițiile în cultură - care poate fi creată în singurătate și consumată la distanță - sunt dintre cele mai profitabile. Mai mult decât atât, cultura românească este una dintre "mărfurile" cele mai exportabile. Ne-a arătat cu prisosință asta ICR-ul în vremurile lui bune.

Radu Mârza

Radu Mârza este conferențiar universitar dr. la Departamentul de Istorie Medievală, Premodernă și Istoria Artei de la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj. Dintre cărțile și studiile publicate sunt notabile coeditarea volumului *Incursiuni în opera istorică a lui Gheorghe I. Brătianu* (1999), traducerea *Scurtă istorie a Slovaciei* (autoare: Elena Mannova, 2011). Cea mai recentă carte publicată: *Călători români privind pe fereastra trenului. O încercare de istorie culturală (1830-1930)*, cuvânt înainte de Ovidiu Ghitta, Editura Polirom, Iași, 2020.

① Poate duce la o normalitate... parțială, condiționată de această dovadă de vaccinare. Dar este un pas important pentru revenirea la... normalitatea adevărată.

② Este greu de spus... Depinde și de gradul de vaccinare al societății, dar a se ajunge la nivelul antepandemie - asta va dura probabil 1-2 ani...

③ Așa cum am învățat tocmai în perioada pandemiei, nu este bine să facem previziuni și nici planuri. Așa că trebuie să așteptăm să vedem ce se întâmplă. Sigur că „dezghețul” de acum va duce la o mică „renaștere”, dar ce se va întâmpla pe termen lung este greu de spus. Cert este că online-ul va juca un rol mult mai important decât înainte de pandemie...

④ Strategiile culturale trebuie coroborate cu dinamica vaccinarilor și cu modificarea legislației

privind mobilitatea oamenilor (mă gândesc la posibilitatea de deplasare, organizarea de evenimente cu public etc.), dar trebuie încercate formule de ieșire, ușor-ușor, în public, ceea ce se poate observa deja de o vreme. Dar cu distanțare, cu respectarea legislației. Mă gândesc la cinematografe, evenimente culturale, concerte, expoziții, conferințe...

⑤ Organizarea de mici evenimente culturale, expoziții.

Vasile Igna

Vasile Igna este poet, prozator, editor. Absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Cluj (1966). Cadru didactic, redactor și șef de secție (1969-1990), apoi director al Editurii Dacia (1990-1994). În perioada 1994-2007, diplomat însărcinat cu afaceri

culturale, la Paris, București și Berna.

Debut editorial cu volumul *Arme albe* (1969), urmat de alte unsprezece cărți de poezie. A mai publicat o carte de proză scurtă, trei romane, trei volume de eseuri și două cărți pentru copii. Poeziile sale au apărut în volume, antologii și reviste culturale din Franța, Germania, Anglia, Italia, Austria, Grecia, Belgia, Ungaria, Polonia, Iugoslavia, Statele Unite, Canada, Coreea de Sud, India. Este membru al Uniunii Scriitorilor și al PEN Club și laureat al mai multor premii literare.

① Da, cu condiția să fie o soluție temporară. Nimic nu e mai periculos pentru o „normalitate” a cărei față viitoare e, oricum, o mare enigmă, decât provizoratul care se permanentizează. E ca și cum ai amputa un picior, azi, cu pretenția ca, mâine, acesta să crească la loc, ba, mai mult, să facă din pacient nu doar un peripatetician modest și cuminte, ci și un alergător de performanță.

② Dacă ceea ce s-a petrecut în ultimul an și jumătate n-a fost decât o pauză de respirație, revenirea ar putea fi o chestiune de câteva luni de zile. N-ar fi altceva, mutatis mutandi, decât ceea ce se întâmplă în cazul marilor prozatori care, după ce au încheiat o carte, o lasă în sertar, ascund cheile, dar continuă să se gândească la ea. La reluare nu au decât trei soluții: o lasă cum a fost, o modifică substanțial sau... scriu alta!

3. Temerea mea e că suntem deja în anomie, care nu este doar o lipsă de repere, tradiționale sau recent conștientizate, ci mai ales, o schimbare bruscă a accentelor. Nu doar că utilul și mizerabilul iau locul

moralului și esteticului, ci scopul însuși (oricât de vizibil sau ascuns ar fi acesta) își subordonează mijloacele printr-o presiune permanentă, cu legi aleatorii și efecte dezintegratoare. Renaștere? Greu de spus, deoarece inerția nu este doar o frână ce încetinește mersul spre a face loc neo-conservatorismului, ci și un pansament care acoperă răni imaginare și propune remedii fanteziste.

④ Nu știu. Nu prea cred în strategii culturale cu bătaie scurtă. Stările de criză favorizează nașterea formelor fără fond, iar solul românesc este foarte generos cu sămânța aruncată la întâmplare. Evident, trebuie început cu ceva, dar, pentru a greși cât mai puțin, ar fi nevoie să se depășească impasul la care, din păcate, au contribuit, într-o măsură aproape egală, atât scepticismul cvasistruktural al nației, cât și deruta decidenților. Într-un orizont de așteptare previzibil, noului început ar trebui să i se suprapună vechea (și imperfecta) continuitate, altfel spus să asocieze cei trei vectori indispensabili: educația tinerilor, dezmeticirea maturilor, îndrăzneala/lipsa de complexe a intelectualilor. Răscrucile (biografice sau ale istoriei) nu sunt doar profecții cei mai avizați, ci și haruspiciile în ale căror țesuturi misterioase se pot citi luminile viitorului.

⑤ Nu sunt suficient de informat despre ceea ce se întâmplă în grădina altora, dar promit să aflu până la următoarea dvs. anchetă... După toate aparențele, ne găsim într-un moment cel puțin delicat, în care nu doar culturile mici sunt în derută, ci și cele considerate în mod tradițional, și pe drept cuvânt, mari. În asemenea momente, cele dintâi ar putea profita de avantajele unei tinereți în care mai circulă sevele proaspete ale îndrăzelii și nonconformismului, iar celelalte ar putea trage învățăminte din ceea ce a mai rămas de pe urma amestecului de saturație culturală (prematură), civism (cam pe dos), corectitudine politică (agresivă), puseuri stângisto-anarhice (ireconciliabile) și scleroză (inevitabil anchilozantă). Izvoare noi se găsesc, mai rămâne să se sape albiile.

Arleen Ionescu

Arleen Ionescu este în prezent profesor titular la Departamentul de Engleză, Facultatea de Limbi Străine din cadrul Universității Shanghai Jiao Tong. Ariele sale de cercetare sunt modernismul, Holocaust Studies, Memory Studies, Trauma Studies. Volumele publicate includ, printre altele, *Romanian Joyce* (Peter Lang, 2014),

The Memorial Ethics of Libeskind's Berlin Jewish Museum (Palgrave, 2017). A editat împreună cu Maria Margaroni volumul *Arts of Healing: Cultural Narratives of Trauma* (Rowman and Littlefield International, 2020). Este co-editor-șef (împreună cu Laurent Milesi) al publicației academice *Word and Text – A Journal of Literary Studies and Linguistics*, cu o echipă editorială internațională, care apare sub egida Universității Petrol-Gaze din Ploiești. A publicat în numeroase reviste prestigioase, precum *James Joyce Quarterly*, *Memory Studies*, *Partial Answers*, *Oxford Literary Review*, *Slovo*, *Style* etc. și în anul 2019 a obținut un premiu de cercetare din partea Municipality Shanghai, Oriental Scholar, în cadrul căruia coordonează o echipă de cercetători care lucrează la un proiect amplu despre memoria exilului evreilor din Europa în Shanghai în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

① Nu cred, deoarece nu sunt recunoscute vaccinurile unanim la nivel mondial. UE uită că are cetățeni și pe alte continente. Personal, lucrând în Asia, m-am vaccinat cu un vaccin care înțeleg că nu e recunoscut încă în Uniunea Europeană (am înțeles că e posibil să fie recunoscut, deoarece două țări din UE l-au utilizat). Alt vaccin unde mă aflu nu mi-a fost disponibil. UE nu s-a asigurat că cetățenii ei din alte state pot primi vaccinurile aprobate în țările unde se află, deși, desigur, înțeleg că nu s-a finalizat nici măcar vaccinarea cetățenilor care locuiesc în UE și că prioritatea sunt acei cetățeni. Acestea, coroborate cu diverse știri politice pe care le-am citit, cel puțin mie, ca simplu cetățean, îmi demonstrează că pașaportul COVID, dincolo de a fi o decizie luată doar pentru a proteja sănătatea populației, este și o decizie politică sau de susținere a unui producător de vaccin sau altul, ceea ce implică și o doză de demagogie din partea multora dintre factorii decizionali. În plus, unii cetățeni cu probleme de sănătate care nu le permit vaccinarea vor fi discriminați. Ideea de a folosi un pașaport COVID nu este deloc rea, modul de aplicare și faptul că intervine politicul acolo unde ar trebui să fie doar criteriul sănătății prioritar lasă însă foarte mult de dorit.

② Nu pot răspunde la întrebare, nu mai locuiesc în România, nu am urmărit îndeaproape dinamica anterioară lui martie 2020 ca să pot formula un punct de vedere suficient de ancorat în realitatea de acolo.

③ Probabil că va fi undeva la mijloc, cu mai multe șanse de revenire treptată la vechile modele și practici, deși tot ce s-a realizat online va avea un efect asupra unor schimbări de practici (nu cred că se va

renunța total la conferințe online, lansări de carte online, etc, deoarece acestea au și avantajul de a aduce împreună oameni aflați la mii sau zeci de mii de km). Ar fi utopic să cred că se va produce o renaștere a culturii, sectorul cultural a fost profund afectat în întreaga lume de această pandemie, cultura crește atunci când merge și economia bine. Oricum, urmărind ultimele evenimente din mediul academic românesc, salut vestea bună că cel puțin științele umaniste nu au fost afectate precum în Australia, UK sau USA, unde departamente întregi de științe umaniste au dispărut pe timpul pandemiei. În acest sens, găsiți o prezentare globală a situației științelor umaniste în postpandemie în introducerea mea la volumul revistei *Word and Text*, "The New Humanities in the 'Post-University'": http://jlsi.upg-ploiesti.ro/site_engleza/documente/documente/Arhiva/Word_and_text_2020/02_Introduction.pdf)

④ Foarte dificil de răspuns, nu am experiență în strategii culturale, nu aș vrea să dau sfaturi neavizate de management cultural, eu nefiind nicidecum competentă să o fac.

⑤ Fiind acum în diaspora, granițele dintre la „noi” și la „ei” în cazul meu s-au schimbat. Dar ca să răspund la această întrebare cum a fost formulată, la „noi”, adică în România, nu am mai fost decât în scurte vacanțe în 2018 și 2019, ocazie cu care am vizitat câteva muzee, am văzut câteva expoziții și am revăzut ansamblul Brâncuși de la Târgul Jiu care sincer ne-a impresionat (nu îl mai văzusem de mulți ani, modul cum arată și cum este promovat acum ni s-a părut semnificativ îmbunătățit). În plus, lucrez în domeniul universitar și particip efectiv mai mult la activități culturale organizate în mediul universitar. Astfel, consider că nu pot erija păreri de bun cunoscător al lumii culturale din România sau din altă parte la acest moment. Locuind într-un stat a cărui limbă oficială nu o vorbesc, eu folosind la locul de muncă engleza, la „ei” particip doar la vernisaje de artă sau concerte ca simplu spectator sau sunt vizitator de muzee. Nu merg la teatru aici, decât arareori, când piesele sunt în limba engleză (în general, piese în engleză nu se montează pe marile scene, ci există mici premiere organizate de grupuri de studenți la limbi străine etc). Viața culturală aici a fost și este foarte intensă, dar nu putem compara, de exemplu, Ploieștiul cu o populație de peste 200 000 de locuitori, cu orașul unde mă aflu acum, care are o populație mai mare decât a întregii noastre țări (în Shanghai locuiesc 27 de milioane de oameni). Revenirea la „normal” s-a făcut (și încă se face)

treptat, pentru o perioadă a fost necesară limitarea numărului de vizitatori care intră în instituții ca, de exemplu, muzeele, dar prin programarea acestora online în prealabil, nu prin formarea de cozi. Nu am cum să verific, și aici sunt foarte multe măsuri care se aplică local, deci nu se poate da o imagine de ansamblu, dar acum cred că nu mai e necesară această măsură preventivă de a limita numărul vizitatorilor. În general, pot spune că totul este organizat impecabil, și că folosirea tehnologiei este benefică: de exemplu, dacă s-au cumpărat deja bilete pentru un interval orar, aplicația din telefon îți oferă posibilitatea să programezi vizita într-un alt interval orar. În momentul acesta muzeele, galeriile de artă funcționează în parametri normali, dar oamenii au obligația de a arăta codul de sănătate pe care toți îl avem instalat în telefon și, chiar și dacă suntem vaccinați, suntem sfătuiți să purtăm încă mască în interiorul unui muzeu, de exemplu. În universități și școli (care și-au început activitatea în campus începând cu luna mai 2020, pornind de la școli care au elevi din oraș și abia apoi cu universitățile care au studenți din întreaga țară și din străinătate, exemplul meu este doar din Shanghai, în alte provincii au fost alte date) nu au voie să intre decât profesorii și elevii școlii sau profesorii și studenții universității respective, pentru activități precum conferințele, sărbătoririle de orice fel încă e necesară aprobarea intrării persoanei respective în campus după ce se verifică faptul că are cod verde și nu a fost în zone unde au apărut câteva cazuri locale. Prevenția este foarte importantă în Shanghai, dar am observat că ajută foarte mult și populația care respectă regulile. De asemenea, am observat că în perioada pandemiei, muzeele fiind închise, s-a folosit această perioadă în care nu au putut să își primească vizitatorii să se realizeze diverse proiecte de renovare care ar fi dus la închiderea lor pe timpuri normale.

Cert este că peste tot ce a avut și are încă de suferit este dimensiunea internațională. Cultura nu are granițe, COVID-ul le-a impus. Cum încă vizitatori din alte țări nu pot încă obține viză de turist, cum personalități culturale nu pot fi încă invitate fizic din cauza regulilor de carantină care poate dura 2-3 săptămâni, nimeni nu are timpul ca pentru o acțiune care ar dura câteva zile să treacă prin condițiile de carantină. În plus, călătoriile sunt posibile doar în anumite condiții, ca să nu adăugăm prețul actual al biletelor de avion, care nu mai sunt nici pe departe accesibile în cele mai multe cazuri. Astfel, cred că în toate țările (unele închise încă total, altele doar parțial), cultura s-a localizat începând cu 2020. Sper ca pe viitor să revenim la cultura fără granițe.

Bogdan Murgescu

Prof. univ. dr. Bogdan Murgescu este prorector pentru bugetare și resurse umane și, totodată, cadru didactic la Facultatea de Istorie a Universității din București. Licențiat în istorie-filosofie (1986) și doctor în istorie (1995), a fost bursier Roman Herzog al

Fundației „Alexander von Humboldt” la Freie Universität Berlin din Germania (1998-2000) și visiting professor la University of Pittsburgh (2002) și Central European University, Budapesta (2004). Autor a numeroase cărți și studii de istorie publicate în țară și în străinătate. Pentru volumul *Circulația monetară în Țările Române în secolul al XVI-lea* (1996) i-a fost decernat Premiul „Nicolae Iorga” al Academiei Române. Cartea sa cea mai cunoscută, multiplu premiată și citată, este *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)* (Iași, Polirom, 2010).

① Dacă ne referim riguros la „poate facilita”, răspunsul este CATEGORIC DA. Acest mecanism nu este însă suficient pentru întoarcerea la normalitate.

② Depinde cum definim această dinamică a vieții culturale. Dacă ne referim doar la numărul de spectatori la spectacole sau de cititori ai cărților și revistelor, cred că răspunsul este destul de complicat. Eu mă aștept la un val de recuperare după un an de restricții, după care însă va avea loc un recul al entuziasmului și o revigorare a metodelor online de participare la viața culturală.

③ Este greu de prezis, iar ideea unei dihotomii este discutabilă. Oare nu am avut forme de anomie culturală și înainte de COVID-19?

④ Pentru a formula strategii trebuie mai întâi fixate obiectivele. Or, discuția despre țințele culturii încă nu știu să fi fost purtată.

⑤ Nu știu dacă este „cel mai bun exemplu”, dar mă gândesc la spectacolele la care au participat din nou live un număr important de persoane vaccinate, în scop experimental, pentru a evalua riscurile unei recrudescențe a contaminărilor.

Diana Rînciog

Diana Rînciog este conf. univ. dr. la Facultatea de Litere și Științe a Universității Petrol-Gaze din Ploiești, specialistă în literatura franceză din secolul al XIX-lea (teza de doctorat despre corespondența lui Flaubert a fost publicată cu titlul *Histoire et*

mentalités dans l'œuvre de Gustave Flaubert, 2013). Cea mai recentă carte: *Pledoarie pentru lectura și relectura textului literar. Studii și articole* (2020).

① Ar fi de dorit, însă acest lucru poate fi perceput și ca o premisă a discriminării la nivel de populație. Există, totuși, oameni care nu se pot vaccina din rațiuni medicale, obiective. Pe de altă parte, libera circulație ar fi o consecință normală a vaccinării, unul dintre motivele pentru care am acceptat acest lucru, pe lângă cel de profilaxie în raport cu noul coronavirus.

② Cred că cel puțin un an sau doi, cam perioada cât a durat și pandemia, deși, în subconștient, oamenii vor fi multă vreme afectați în fricile lor interioare, așteptările lor, echilibrul lor psihic. Masca a devenit un fel de prelungire a personalității noastre, puternic zdruncinată de lunile de pandemie prin care am trecut cu toții...

③ Cred că se va dori în primul rând o revenire la vechile modele și practici culturale, în primul rând pentru că ne-a fost dor de viața de dinaintea bulversării pandemice, dar acumulările adaptării tehnologice la activitatea online vor contribui decisiv la o adevărată „epifanie” a culturii postpandemice, deoarece un eveniment online (lansare de carte, spectacol, conferință, etc.) are avantajele sale (lipsa de costuri privitoare la transport, cazare etc.).

④ Probabil mai multe opțiuni de organizare a evenimentelor (în aer liber, în săli, online), pentru ca oamenii să poată să aleagă ceva convenabil situației lor.

⑤ Mă aștept la schimbări de atitudine, mentalități, perspective (m-a impresionat, de exemplu, puterea de adaptare la nivel de magazine online, privitor la strategiile de publicitate). Probabil în practicile culturale, educative și cele turistice vor fi cele mai vizibile schimbări, pe lângă cele legate de muncă (o combinație între telemuncă și cea clasică); mi-ar plăcea să se revoluționeze și activitatea bibliotecilor, muzeelor, școlilor etc.

Codruț Constantinescu

Codruț Constantinescu este istoric și scriitor. Prezență activă în presa culturală, a publicat mai multe cărți, dintre care amintim *Studii irlandeze* (2006), *Enervări sau despre bucuria de a trăi în România* (în colaborare cu Mirela Bănică și Dan Perjovschi),

Mirajul utopiei. Călătoriile în URSS, între control și propagandă (2013), *Viața și moartea în Gulag* (2015), *Pedalând prin viață* (2018). Colaborator permanent al revistei 22, „revistă a Grupului pentru Dialog Social”, contribuie și la portalul de turism www.travelontop.ro și este editor al site-ului www.semndincarte.ro. Câștigător al secțiunii Politică Externă și Afaceri europene a celei de-a X-a ediții a concursului *Tânărul Jurnalist al anului*, Freedom House România (2008).

① Cred că un așa-zis pașaport, de fapt mai degrabă o adeverință, un certificat, o foaie de hârtie va fi necesar în acest an pentru reluarea unei anume normalități, dar nu cred că anul viitor va mai fi cazul, fie pentru că pandemia se va retrage complet, fie pentru că oamenii se vor fi vaccinat în proporții mari sau vor fi trecut prin boală. Dar sunt anumite învățăminte pe care umanitatea ar trebui să le tragă de aici. Și mă gândesc mai ales la marile blocuri civilizatoare (cel american și cel european, din care facem și noi parte).

② Eu sper ca în această toamnă să revenim la normalitatea culturală. Noi, cei din Câmpina, am reluat seratele culturale Elstar, găzduite de frumosul spațiu din centrul orașului. Probabil că vom face o pauză în această vară, dar vom reveni în aceasta toamnă. Sectorul public se dezmoștește mult mai greu și preferă să aducă piese de teatru, multe comedii ușurele, care prind la public.

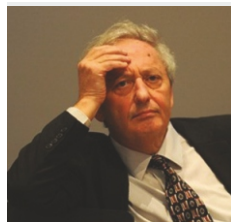
③ Tare mă tem că mai degrabă autorii sunt nerăbdători să-și lanseze cărțile apărute în timpul pandemiei (unii au scos și patru-cinci volume!) decât publicul care mai iubește cultura și care mai dorește să asiste la aceste lansări de carte. Tare mi-e teamă că cercul este închis, în sensul că scriitorii vor lua parte la lansările confrăților în speranța ca și confrății să vină la lansările scriitorilor! Un fel de nuntă sau botez - tu vii la mine, eu vin la tine. Tu mă lauzi pe mine, eu te laud pe tine!

④ Nu sunt eu în măsură să formulez strategii sectoriale și de altfel termenul de strategie îmi

repugnă în totalitate. Poate pentru că, lucrând în administrație, am avut de-a face cu o groază de astfel de hârtii, care nu s-au materializat nici în proporție de 10%. Dar pentru care s-au tot plătit (tocat) bani, mai ales de la generoasa Uniune Europeană. Eu, dacă aș fi pe la Comisie, i-aș pune să plătească banii înapoi, dacă după adoptarea unei strategii nu s-a reușit îndeplinirea nici măcar a 50% din ce se dorea în... strategie. I-aș mai învăța minte. Din păcate, cultura nu este deloc sprijinită de sectorul public, cum ar trebui, plecând de la nivel central, trecând prin cel județean, ajungând la cel local. Vorbim de strategii culturale când există biblioteci județene, municipale sau orașenești care nu sunt abonate la principalele reviste de cultură din țară!

⑤ Nu am urmărit cu atenție ceea ce se întâmplă la ei. Cred că vă referiți la cei din vest, cei pe care îi invidiem, imităm etc. Prăpastia între ceea ce se întâmplă acolo și ceea ce (nu) se întâmplă la noi nu are cum să dispară peste noapte, va rămâne aceeași, dacă nu și mai mare. Sunt multe de spus. În vest a lua parte la acte de cultură este și o formă de a te da mare, de snobism, să o recunoaștem, este trendy, dar funcționează și produce/duce fonduri, în timp ce în Valahia nici măcar profesorii nu par a fi interesați deloc de cultură. Ce să mai zicem de alte categorii sociale intelectuale, precum medicii, care au niște venituri uriașe, dar care nu prea sunt interesați de fenomenul cultural. Și, neconsumând produse culturale, nu pun în funcțiune circuitul. Este destul de simplu. Iar sectorul privat a fost destul de grav afectat de măsurile din pandemie, cu greu găsești firme care să susțină financiar diverse inițiative. Senzația mea este că locuim într-un cerc vicios din care nu vom putea ieși.

Michael Finkenthal

Michael Finkenthal este research professor la Johna Hopkins University, New-York și profesor la Hebrew University din Ierusalim. Specialist în fizică atomică, cercetător (hot plasmas-both low-density fusion and high-density, laser and pulsed-power-produced plasmas, XUV diagnostics), interesat deopotrivă de avangarda literară (monograf al unor avangardiști precum Sesto Pals sau D. Trost), semnează constant în *Observer cultural* sau în *Dilema veche*.

① Răspunsul la întrebarea dacă „un pașaport covid poate facilita o epocă a normalității” depinde de felul în care definim „pașaportul covid”, dar mai cu seamă

„normalitatea” pe care o așteptăm cu speranțe și temeri în același timp. Dacă este vorba de acel „Digital green certificate” propus/anunțat la 17 martie de Comisia Europeană, el va înlesni fără îndoială o anumită normalitate în ceea ce privește transporturile inter-europene, atât cele de pasageri, cât și de mărfuri. Desigur, dacă acel „gateway to ensure all certificates can be verified” este un sine qua non al întregii întreprinderi și asta poate crea o mică problemă. M-a intrigat de asemenea precizarea lui Didier Reynders, „ministrul” justiției al CE, care a declarat că „pașaportul covid” nu va constitui în niciun caz o precondiție a libertății de deplasare și nu va discrimina în niciun fel. În vremurile normale d'antan, nu trebuia să ne batem capul cu asemenea probleme.

② Viața culturală este un spațiu cu multe dimensiuni: pe anumite coordonate/axe/direcții, lucrurile pot reveni la 'dinamica anterioară' în scurt timp, totul va depinde de inerțiile și remanențele specifice diverselor domenii. Revenirea la sălile de teatru va fi diferită de cea necesară sălilor de concert și ambele vor fi mai lente decât cinematografele și/sau cinematecele. La nivelul centrelor culturale/intelectuale, bibliotecii, instituții academice și universitare, lucrurile sunt mai greu de prezis, având în vedere că unele dintre mecanismele care facilitează interacțiunile cu publicul se vor schimba probabil (într-o anumită măsură, cel puțin), în viitorul apropiat. Aici intervin și factori mai complicați precum publicul și percepțiile și temerile sale și/sau autoritățile responsabile pentru buna funcționare a sistemelor medicale și de asistență socială. Uitându-mă în jur, observ totuși că, odată ridicate stavilele, lucrurile tind să evolueze înspre normal mai repede decât ne așteptam.

③ A treia întrebare deschide seria întrebărilor cu adevărat dificile: de anomie culturală nu cred că poate fi vorba, cu toate că anumite polarizări se creează în moduri subtile sau insidioase, dar acestea vor fi efecte de termen lung, cred. Probabil că vom încerca să revenim mai întâi la vechile modele în multe domenii, în altele – mai puține – vom încerca la început marea cu degetul, dar vor exista domenii care se vor schimba rapid, spre exemplu învățământul la nivel universitar. Dacă va fi vorba de renaștere nu știu, dar dacă va fi vorba doar o... naștere, sper că noii demiurghi post-pandemici nu vor face prea multe greșeli!

④ La întrebarea legată de strategiile culturale pentru revenire nu se pot da răspunsuri generale, universal valabile. Totul depinde de condițiile specifice ale

locului; în acest moment mă aflu în Israel și urmăresc cu atenție de aici țări și culturi care îmi sunt cunoscute: România, SUA, Europa și Japonia. America este întotdeauna dificilă, fiind un stat federal în care independența statelor membre este (încă) respectată: ce se întâmplă în Texas va fi diferit de Alascka și New Yorkul va hotărî și el altfel decât Minneapolis sau Iowa City care este calea cea mai bună de a ieși din labirint. Ceea ce ar putea reprezenta o excelentă soluție pe coasta de est poate fi total nepotrivită pe cea de vest. Europa nu o mai înțeleg astăzi (de fapt este și ea foarte 'federalizată' într-un fel, Ungaria e diferită de Spania). România are dificultăți foarte diferite în privința strategiilor pentru revenire decât Japonia. Cred însă că numitorul comun, în ciuda diversității, este necesitatea de a relansa sistemele școlare la toate nivelele și a încerca să domine problemele economice impuse de cei aproape doi ani de ruptură.

⑤ La această ultimă întrebare îmi este greu să răspund. Aici (în Israel) probleme politice acute se suprapun în acest moment cu cele create de criza coro(a)nei, cred că și în România politica primează în acest moment. În asemenea situații singurul lucru care-mi pare înțelept este să nu ne pierdem, ca și colectiv, cumpătul: nu văd nici 'la ei' soluții demne de urmat, deci cel mai bun lucru pe care putem să-l facem este să ne străduim să judecăm drept în ciuda faptului că e greu să nu stai strâmb...

Alina Pavelescu

Alina Pavelescu, director adjunct al Arhivelor Naționale ale României, e de profesie istoric și arhivist. Doctorat în științe politice obținut în anul 2009 la Institut d'Etudes Politiques din Paris. A publicat proză scurtă în diferite reviste literare. A debutat

în literatură cu romanul *Moștenirea babei Stoltz* (2016). Alte titluri publicate recent: *Martha Bibescu și vocile Europei* (editor), volum premiat la Târgul de carte LIBREX, Iași, 2017; Anna Lahovary, *Nebiruita flacăra a vieții* (trad. din franceză, note și studiu introductiv), romanul *Sindromul Stavroghin* (Editura Humanitas, 2019).

① Ideea de pașaport covid și aceea de epocă a normalității nu prea se potrivesc, din principiu, dar cred că da, introducerea „pașapoartelor” de acest tip e necesară pentru revenirea la normalitatea vieții publice în condiții de siguranță pentru toți cetățenii.

② E greu de făcut o estimare, fiindcă factorii de care depinde răspunsul sunt mulți și unii dintre ei greu previzibili chiar și de către specialiștii în virusologie. În orice caz, există la cetățeanul de rând o dorință vizibilă de reîntoarcere la viața dinainte de pandemie, așadar se poate presupune că după ridicarea restricțiilor, în măsura în care acestea vor permite reluarea graduală a vieții culturale, instituțiile culturale nu vor duce lipsă de public.

③ Principalul mod în care pandemia a afectat viața instituțiilor culturale este acela al interacțiunii dintre acestea și publicul lor. Această interacțiune s-a mutat preponderent în spațiul virtual, dar o proporție de interacțiune virtuală cu publicul exista și înainte. Poate că publicul a constatat că o parte a acestei interacțiuni virtuale îl avantajează și va dori menținerea ei. De pildă, vizitele virtuale ale muzeelor, prezentări virtuale de documente organizate on-line de instituții de arhivă din toată lumea, toate acestea i-au permis unei categorii mult mai largi de public să aibă acces – fie și doar virtual – în spații geografice în care nu ar fi ajuns, probabil, cu ușurință. Toate acestea cred că vor fi păstrate, fiindcă sunt și în interesul instituțiilor culturale, și în cel al publicului. Cât despre renaștere sau reinventare, ele se produc periodic în spațiul culturii și țin, printre alți mulți factori, și de așteptările publicului, dar și de dinamica mediilor de creație. În spațiul românesc, instituțiile culturale nu sunt chiar dinamice, dar creatorii și publicul, da, iar din această combinație vor trebui să rezulte, cu siguranță, niște schimbări. Dacă mă gândesc, spre exemplu, la dinamica digitalizării, niște progrese au fost deja făcute în perioada pandemiei și probabil că ele vor fi continuate. În orice caz, ar fi o greșală de strategie pe termen lung dacă ar fi abandonate. Sunt dinamici pozitive de care trebuie să știm să profităm și anomalii care, sperăm, vor dispărea odată cu estomparea pandemiei și ne vor permite să lucrăm din nou la capacitate completă, inclusiv integrând experiențele acumulate cu această neașteptată și nedorită ocazie.

④ Revenirea presupune, din punctul meu de vedere, două aspecte ce pot fi considerate strategice: acțiunea instituțiilor pentru recaptarea publicului în spațiul fizic în care se desfășoară activitatea culturală și finanțarea acestei acțiuni. Cum spuneam, încă dinainte de pandemie instituțiile culturale aveau propriile strategii de atragere a publicului. Știm, de pildă, că muzeele din România nu erau nici înainte asaltate de public și că aveau deja propriile strategii de atragere a acestuia sau de ieșire în spațiul non-convențional pentru a-și promova patrimoniul

sau activitățile. Acestea nu au de ce să nu continue și după încetarea efectelor pandemiei. În ce privește finanțarea lor, aici e o altă discuție. Pot doar să estimez că finanțarea culturii post-pandemie nu va fi cu mult mai abundentă decât finanțarea ante-pandemie sau aceea, cvasi-inexistentă, din timpul pandemiei. Poate o strategie post-pandemie foarte utilă ar putea să plece chiar de la această constatare: nu avem un sistem de stat de sprijinire a activităților, instituțiilor și categoriilor de personal din domeniul culturii în situații de criză, iar acesta ar trebui să existe, conceput din timp, nu doar improvizat mai mult sau mai puțin rapid atunci când apare criza. Cu estimarea riscurilor, a domeniilor și categoriilor de angajați vulnerabile/vulnerabili etc.

⑤ Totuși, suntem încă la începutul revenirii la normalitate și nici măcar nu suntem încă siguri că va fi un proces linear sau, dimpotrivă, măsurile de siguranță relaxate azi vor putea fi înăsprite din nou mâine. Tatonările sunt timide peste tot, nu cred că putem vorbi încă despre un model cert de bune practici. Există deocamdată niște concluzii încurajatoare ale organizării unor concerte cu public în condițiile testării participanților, respectiv ale prezentării dovezilor de vaccinare. Și, iată, ne întoarcem la prima întrebare: pașaportul covid ajută? Iar răspunsul, pe baza experienței de până acum, pare a fi „da”.

Călin Vlasie

Poet, editor, a întemeiat și condus editurile Calende (1991-1993), Paralela 45 (1994-2017), Cartea Românească (din 2017), Rocart (din 2019). Activitatea sa editorială este fundamentală pentru afirmarea generației optzeciste; *micile întâmplări*, cel mai recent volum, apărut în această primăvară, este o semnificativă reîntoarcere a editorului la poezie.

① Nu cred, ar fi o discriminare în fond. Un astfel de pașaport reprezintă o amenințare a drepturilor individuale atât de greu dobândite de-a lungul unei istorii lungi a democratizării vieții individuale și sociale. Nu toți au vrut sau vor să se vaccineze. A face obligatorie vaccinarea depășește cadrul strict medical.

② S-a schimbat ceva? Viața culturală nu a încetat nicio clipă, chiar dacă la începutul pandemiei a avut un parcurs mai încet... S-au descoperit rapid forme de comunicare interculturală. Eu unul nu am simțit o atât

de radicală schimbare de dinamică. În acest moment cred că totul e deja depășit.

③ Perioada post-pandemică nu poate fi mai dezorganizată decât perioada pandemiei. Reiau, deja s-au găsit căile pentru o viață culturală cel puțin decentă. Cine are ceva de spus, o spune cu sau fără pandemie. Explozia modului online sigur că a schimbat viziunea globală despre activismul cultural. Nu e nimic rău. Dimpotrivă. Au fost puse în evidență forme care, dacă nu ar fi fost restricțiile pandemice, nu s-ar fi generalizat niciodată, sau cu mult mai târziu. Le-am putea numi cu o expresie: cultura online. Asta înseamnă și producție și promovare, dar și comerț.

④ Chiar de la declanșarea pandemiei și a primelor măsuri antipandemice, în zona cultural-artistică au fost căutate și găsite strategii de continuare a

activităților cultural-artistice. Mai dificil a fost și este pentru arta care are nevoie de public – dar și aici s-au găsit soluții oportune. Catastrofal ar fi fost dacă toată lumea intra în catatonie. Or nu s-a întâmplat asta. Utilizarea la maxim a mijloacelor informatice a stabilit strategiile pentru fiecare produs cultural-artistic. Cred deci că „revenirea” s-a produs din primele momente și cu atât mai mult acum, când tsunamiul pandemic a trecut.

⑤ Producția de carte. În general toate activitățile cultural-artistice care se pot desfășura de acasă. De fapt, marea problemă la noi a fost și este în continuare latura financiară. Ai resurse financiare? Atunci poți să faci cultură și pe Marte!

Despre „ei” nu vreau să spun prea mult, pentru că am intra în chestiuni politice delicate care nu fac obiectul acestei anchete jurnalistice.

ACTUALITATEA CULTURALĂ

Festivalul Național „I. L. Caragiale”, ediția a XVIII-a, ediție online, 26 aprilie – 26 mai 2021

Casa de Cultură „Ion Luca Caragiale” a Municipiului Ploiești a desfășurat în perioada 26 aprilie - 26 mai 2021 Festivalul Național „I. L. Caragiale” ediția a XVIII-a. Festivalul este structurat pe două paliere: Concursul Național de Teatru Amator „I. L. Caragiale” și Concursul Național de Proză Scurtă pentru Liceeni „I. L. Caragiale”.

În numărul din iunie 2021 vă prezentăm câștigătorii, nu înainte de a mulțumi tuturor participanților pentru dăruire.

Juriul condus de dl. Ilie Gâlea, actor la teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești, a desemnat următorii câștigători ai Concursului Național de Teatru pentru Actori Amatori:

Premiul I: Trupa HARA – *D-l Goe*, de I. L. Caragiale;

Premiul II: Stăvaru Matei Dimitri – monolog Rică din *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale;

Premiul III: Neacșu Maria – monolog Zița din *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale;

Mențiune 1: Păuna Alin Georgian – monolog Rică din *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale;

Mențiune 2: Trupa FRATELLINI – *Prea sărac* de I. L. Caragiale.

Juriul prezidat de dna Cristina Ionescu-Marian, inspector de limba și literatura română al Inspectoratului Școlar Județean Prahova, a stabilit

câștigătorii Concursului Național de Proză Scurtă pentru liceeni:

Premiul I: Iancu Antonia Bianca – *Eu însămi*;

Premiul II: Bucătaru Ioana Amalia – *O aventură. Dincolo de ecran căutăm o lume*;

Premiul III: Nistor Delia – *Schimbarea începe cu tine*;

Mențiune 1: Ionică Andreea Bianca – *Un alt fel de Hogwarts*;

Mențiune 2: Vasile Cristian – *Împlinire*.

Caragiale inedit. *Moftul român*, imagine și text

Dan Gulea

Activitatea de ziarist a lui Caragiale cunoaște un moment deosebit în cele două serii din *Moftul român* (din 1893 și din 1901); colaborând cu doi ilustratori de marcă, C. Jiquidi (la prima serie) și N. Mantu (la cea

de-a doua), Caragiale creează text pentru o parte din ilustrațiile ce ocupau prima, respect ultima pagină a bihebdomadarului. Această parte a operei lui Caragiale, din diferite considerente, nu a fost inclusă în edițiile de *Opere* de până acum.

Fragmentele de mai jos sunt reproduse, în avanpremieră, din ediția aflată în lucru la Editura Cartea Românească, ediție concepută într-o serie de patru volume (din care a apărut deja un volum la finele lui 2020 – *Teatru*, cu o prefață de Gelu Negrea). Cel de-al doilea volum, *Momente*, cuprinde toate aceste „instantanee” la care a colaborat marele scriitor.

A s t f e l , „Instantanee” este numele unei rubrici din seria I a *Moftului Român*, ce apare de la schimbarea vizuală a nr. 7 (19 februarie 1893), de când revista publică, pe prima pagină, desene, caricaturi și crochiuri, însoțite de diferite comentarii, prelungite uneori și în pagina

următoare; termenul este păstrat și în seria a doua, precum și în *Calendarul „Moftului român”* pe anul 1902 și sugerează, cu ajutorul limbajului fotografic, o categorie pentru colaborarea, adesea truculentă, dintre imagine și text (de regulă, pe prima și ultima pagină). Imaginile următoare nu au de fiecare dată titlatura de rubrică „instantaneu”, dar pot fi incluse aici pentru că surprind un moment semnificativ din actualitatea politică, jurnalistică sau general-socială.

A doua serie a *Moftului român* acordă un spațiu mai mare imaginii: de la o pagină (de regulă, prima) din opt în seria I (sau rareori două pagini, de la mijloc), se trece în seria a II-a la două pagini (prima și ultima) sau chiar trei (prima și pagina dublă de la mijloc – la ultimele cinci numere, când se schimbă formatul revistei, după o lună de autosuspendare a publicației).

Este momentul în care se afirmă **Nicolae Mantu** (1871-1957), artist format la București, cu studii în Germania, lucrând consecvent cu Caragiale, de la primul număr al acestei noi serii, adaptându-se textului caragialian cu care sunt cel mai

adesea însoțite caricaturile sale. Imprimarea desenelor lui Mantu beneficia de serviciile zincografiei lui Eduard Marvan (1878-1930?), un pionier al acestei tehnici de multiplicare, „patronul și proprietarul unuia din cele mai mari institute de această branșă, situat în București, B-dul Principele

Mircea No. 10, și care poate rivaliza cu cele mai mari institute similare din străinătate” (v. și Virgil Molin, *Album comemorativ cuprinzând biografia și portretele oamenilor de seamă din industria și arta tiparului*, Editura Grafica Română, Craiova, 1926, p. 41).

Colaborarea cu Mantu s-a încheiat după terminarea seriei a doua a *Moftului român*, *Calendarul „Moftului român” pe anul 1902* nemaireluând desene de-ale artistului.

Neme/Nime/Nini a fost apropiat de Caragiale; 23 septembrie 1901 este ultimul număr al *Moftului* în formatul ce se perpetua din 1893 (32x24 cm); revista reapare la 21 octombrie 1901, într-un alt format, 21x14, cu 32 de pagini, pentru a mai continua încă 5 nr. În luna de absență se produsese o reconfigurare în câmpul revistelor umoristice: la 30 septembrie apărea *Zeflemeaua*, sub conducerea lui George Ranetti, revistă ce este salutăată de Caragiale încă din nr. 26 din 23 septembrie al *Moftului român*: „Îi urăm *Zeflemelei* tot succesul cu atât mai sinceră căldură cu cât și noi, și amicul nostru știm că-n țara noastră, unde lipsa de merite nu prea împiedică succesele, încă e loc pentru ca mai multe merite să trăiască – prost, nefiind firește destul loc pentru ca unul singur să trăiască binișor.” La *Zeflemeaua* pot fi recunoscute, în această perioadă, semnături din a doua serie a *Moftului*, precum Al. Cazaban, George Cair sau D. Teleor, dar ilustrația aparține lui Petrescu-Găină – Mantu neparticipând la *Zeflemeaua*, fiind de regăsit la reapariție, începând cu 21 octombrie 1901, pentru ultimele 5 numere din existența *Moftului*.

Textele de mai jos, concepute în colaborare cu Nicolae Mantu pentru a ilustra diferite caricaturi din seria a II-a a *Moftului Român*, aparțin marelui clasic; există o serie de argumente stilistice indubitabile pentru această atribuire. Notele explicative trimit la ediții și studii caragialiene, după cum urmează:

- *Opere*, vol. V, 1938, ediția Zarifopol-Cioculescu, Fundațiile Regale;
- Iorgu Iordan, „Limba «eroilor» lui I. L. Caragiale”, în *Studii de istoria limbii române literare. Secolul XIX*, vol. II, Editura Pentru Literatură, București, 1969, p. 400-432;
- Mihaela Mancaș, „Clasicism și oralitate”, în *Limba artistică românească în secolul al XIX-lea*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 279-307;
- Tudor Vianu, „I. L. Caragiale”, în *Opere 13. Cursuri universitare*, ediție de George Gană, Editura Minerva, București, 1987, p. 489-569.

În *Moftul român*, nr. 7, 13 mai 1901, p. 1; reproducă în *Opere*, vol. V, 1938, p. 412 și în edițiile următoare.

O primă variantă a textului, în *Moftul român*, nr. 8, 21 februarie 1893, p. 2, sub monograma lui Carol I. Această primă variantă, cu marca stilistică a dublării inițialei din „Rromânia”, este reproducă pentru prima dată:

„Domnul M... S... un eminent bărbat politic:
Particularități:

Are toate cusururile când suntem în opoziție – un om infam! Nenorocirea Rromâniei!!

Are toate calitățile când suntem la guvern – un om sublim! Providența ni l-a dăruit!!

Trebuie să ne stimeze foarte mult!!!”

Marele teatru rural din Cocioac

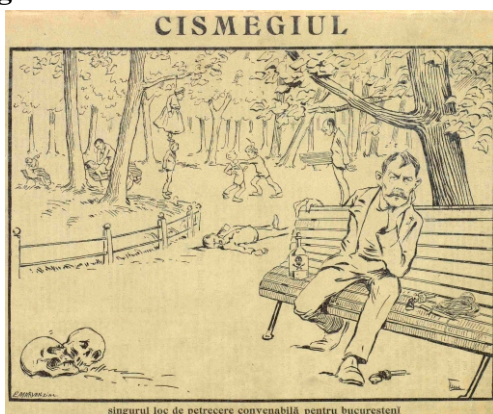
OANCEA: Ce zici, monșer Neacșule?... așa că-i șarmantă prima noastră balerină?... ce grație! ce dezinvoltură! ce piruete! a!

NEACȘU: Da, monșer Oancea, nu zic! dar cam prea se fasolește...

În *Moftul român*, nr. 9, 27 mai 1901, p. 8; se retipărește pentru prima dată.

În lumea monșerilor, subiectul e prim-ministrul timpului, Dimitrie A. Sturdza (1901-1905): „unele dintre elementele de jargon (*monșer*, *mașer*, *parol*, *rezon*, *paregzamplu*) circulă în opera satirică a lui Caragiale mai frecvent chiar decât cele care s-au asimilat cu vremea” (Iorgu Iordan, 1969, p. 401); de asemenea, „alăturarea unor termeni contrastanți cronologic sau ca valoare stilistică” (Mancas, 1983, p. 297), precum „monșer”, „șarmantă” și „se fasolește” este o altă marcă stilistică.

Cișmegiul

În *Moftul român*, nr. 12, 17 iunie 1901, p. 8; se retipărește pentru prima dată.

Un joc de cuvinte bazat pe substituția omonimică, specific lui Caragiale.

[Doamna Smara și Badea Cârțan]

Badea Cârțan: „Apoi, să trăiești Măria-Ta, am priceput, mă rog, din gazetele noastre cumcă ești de vîrstă daco-roman, și am venit, mă rog, cu borcasa să te gratulăm!”
Li-Hung-Ciang dă din cap în semn că nu pricepe.
Doamna Smara: „Băi baidel! geaba te faci!... Ce mai umbli cu mofturi?... nu te mai faci chinez!”

În *Moftul român*, nr. 15, 8 iulie 1901, p. 1; se retipărește pentru prima dată.

Motivul „chinezărilor” sau „chinezismul” este cunoscut din *Ghimpele*, unde Caragiale scrie o „Cronică fantastică” (1874), cu „mandarinul Ti-Li” din „pagoda lui Kin-Lau” (trimitere la ministrul Instrucțiunii, Titu Maiorescu, din guvernul Lascăr Catargiu). După ce a fost invocat de Trahanache (1883), același motiv „chinezesc” poate fi identificat și în această a doua serie a *Moftului*, care vine din tradiția presei noastre umoristice: în „*Satyrul*”, organ umoristic al lui Hasdeu, la 1866, redactorii iscălesc cu nume chinezești [...] anunțând pe cititor că ziarul va face cunoscute lucrările coloniei «chinezoromâne»” (Vianu, 1944-1945 (1987), 504-505).

În ultimă instanță, o ironie la adresa presei, cu o arheologie ce atinge mai multe straturi în opera lui Caragiale; astfel, „Stimabile, prea te faci chinez”, este acuzația pe care o formulează Farfuridi și Brânzovenescu lui Trahanache (*O scrisoare pierdută*, act II, scena 1), iar personajul Ion realizează un studiu, „Teatrul la chineji”, „într-un mod foarte original din citatele găsite într-o dare de seamă a unui jurnal francez de provincie, tradusă după un jurnal american, asupra unei interesante lucrări al lui Bob Schmecker, publicată la San Francisco și intitulată *Chineze Divertissements (Petreceri chinezești)*.” (*Cum se naște o revistă*, în *Epoca*, 1896). Pe fondul revoltei boxerilor și al rolului jucat de generalul Li Huang Ciang în înăbușirea ei (revoltă care îl preocupa și pe Nae din *Situațiunea*), personajele evocate aici sunt Badea Cârțan, apostolul românismului, și Smara, scriitoare populară, țintă frecventă a ironiilor din epocă pentru patetismul său – și mai ales țintă a *Moftului*.

Frumosul vis dintr-o noapte de vară al unui reporter român

În *Moftul român*, nr. 15, 8 iulie 1901, p. 8; se retipărește pentru prima oară.

Criza de inspirație a reporterului vara, subiect ilustrat de Caracudi sau de schița „Ultima oră!...” din *Momente*.

Puterea convingerii (fără foto!)

Spanachidi, republican convins, își termină un virulent articol cu această frază:

„Și să se mai spună că omul este regele Naturii!”

Apoi, recitindu-și proza, își ia seama și modifică astfel sfârșitul:

„Și să se mai spună că omul este președintele Naturii!”

În *Moftul român*, nr. 16, 15 iulie 1901, p. 7; se retipărește pentru prima dată.

Spanachidi, renumit personaj din seria 1893 a *Moftului român*.

În Carpați

O partidă de petrecere duminica

O partidă de petrecere duminica.

În *Moftul român*, nr. 16, 8 iulie 1901, p. 8; se retipărește pentru prima dată.

O alunecare de sens, asemănătoare celei din nr. 12, 17 iunie 1901, p. 8 (*Cișmegiul*)

Revenind din Franzesbad

Revenind din Franzesbad

În *Moftul român*, nr. 21, 19 august 1901, p. 1; se retipărește pentru prima dată.

Lună de miere, momentul „de tren” publicat în nr. 11, 10 iunie 1901, p. 4-5, o are drept protagonistă pe Mița, „o strălucitoare

frumusețe blondă”, care urma „să stea la Franțișbat” câteva luni bune, alături de Mișu – în timp ce soțul ei, un vârstnic, urma să se trateze; „un chelner de la Kurhaus din Franțișbat” semnează în *Antologie...* (1909): „Stimate domnule, d-ta muncești la țară pe ploaie și pe arșiță, asudând ca un biet hamal; iar consoarta d-tale îi trage la Franțișbat checuri apilpisite cu baronii cu pinteni, noaptea pe lună”, iar

„Stimată doamnă, d-ta te canonești la cură de apă minerală, exilată în Franțișbat, iar boierul d-tale face cură de șampanie la Lăptărie, cu marchizele apilpisite, cu taraful lui Ristache Ciolacu”, scrie tot un chelner – dar de la Lăptărie. Călătoria la Franzesbad este un indicator social pentru românii de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, consemnată de autori de felul lui Iosif Vulcan (v. și Radu Mârza, *Călători români privind pe fereastra trenului. O încercare de istorie culturală (1830-1930)*, Cuvânt înainte de Ovidiu Ghitta, Editura Polirom, Iași, 2020, p. 13-15).

Sfânta din Crângași

Sfânta din Crângași

Cocoana Lucșița Hurdubiloaia vine să consulte pe Sfânta asupra viitorului celor șapte demoazele Hurdubiloae

În *Moftul român*, nr. 21, 19 august 1901, p. 8; se retipărește pentru prima dată.

În opinia Cocoanei din *Art. 214*, Hurdubiloaia este una dintre „tantiile” care o influențau pe nora ei, șase la număr, socotind „pe Răduleasca, pe Popeasca, pe Ioneasca, pe Otopeanca, pe *Hurdubiloaia* [s.m., D.G.], pe Popeasca ailaltă a lui Mache al popii Zamfirache, de-i mai zice și Ampotrofagu”. Sevastița Hurdubiloaia, moașă, e cunoscută încă din *Claponul* sau *Calendarul „Claponului”*, 1877-1878.

Expoziția de paseri

Expoziția de Pasări

S'n închis, dar luptele de cocoși continuă în taberile politice

În *Moftul român*, nr. 31, 18 noiembrie 1901, p. 16-17; se retipărește pentru prima dată.

Din nou, în public, premierul Sturdza.

Facem tot ce nu voim să fie.

Forme pamfletare în modernitatea românească

Magda Răduță

Magda Răduță este conf. univ. dr. la Departamentul de Studii Literare, Facultatea de Litere. Cea mai recentă carte publicată: *În context. O lectură sociologizantă a literaturii române în ultimul deceniu comunist* (București, Editura MNLR, 2019). Alte publicații: „*Nici mănuși, nici milă*”. *Trei pamfletari interbelici* (București, EUB, 2013), editarea antologiei „*Îi urăsc, mă!*”. *O antologie a pamfletului, de la cronicarii munteni la Pamfil Șeicaru* (București, Editura Humanitas, 2017).

Aflat la granița dintre publicistică și literatură, pamfletul e gen al implicării imediate, dar și al unui desăvârșit efect de orgoliu auctorial – căci pamfletarul e cel care știe (și crede cu frenezie că doar el știe) că lumea e rău alcătuită, așa că denunță fără încetare această eroare de alcătuire, cu o vehemență ce face din violența de limbaj semnul caracteristic al genului. Dar pamfletul nu e doar o demonstrație perpetuă a iureșului spectaculos de invective modelate estetic, chiar dacă, așa cum scrie Ion Vinea la 1925, „înjurătura e cea mai grea dintre artele cuvântului”. Dacă acceptăm – așa cum face sociologia literară – că literatura e tot un discurs social, depunând mărturie (prin reprezentările literare) asupra modului în care se înțelege și se exprimă lumea prezentului, ajungem să socotim pamfletul drept una dintre cele mai puternice manifestări ale încrederii în literatură. Numirea indignată a dezechilibrelor, denunțul spumegat al nedreptății și al imposturii, arătarea strâmbătăților de tot felul în formă prelucrată estetic sunt singurele posibilități la îndemâna celui care scrie de a contribui la adevărul lumii.

Istoria pamfletului românesc pare a contrazice, la începuturile sale, această luminoasă presupuziție: fiindcă pamfletul începe la noi prin condeie otrăvite aflate în slujbă domnească, cu *parti-pris* și vorbă acră aruncată înspre adversari, așa cum se întâmplă la cronicarii munteni Radu Popescu ori Stoica Ludescu. Abia în vârsta de început a presei moderne, după 1859 și mai ales după venirea lui Carol I la tron, pamfletul funcționează ca gen pe cale să se autonomizeze, recunoscut și practicat cu mize mai puternice. Modernizarea statului, nașterea grea și

tumultuoasă a instituțiilor publice, parlamentarismul îi oferă teme din belșug, iar scriitorul-jurnalist, câteodată amar ca un pesimist reflexiv, alteori în hohot sardonice, cu satisfacția micuță a celui care spune *I told you so*, face catalogul definitivelor „stări strâmbe” și se indignează în crescendo.

Acesta e, între altele, cazul lui Cezar Bolliac (1813-1881), fondator al unor gazete în care face zgomot mult: *Curiosul* (1838) și *Buciumul*, devenit *Trompeta Carpaților* (1865). Mai mult pamfletar decât poet, „romanticul în jiletcă roșie”, cum i-a spus pentru totdeauna Paul Cornea, ajunge foarte repede, în *Mozaicul social* (1858), la indignarea cea mai de sus. Martor al unor vremi bizare într-o țară și mai bizară, pamfletarul denunță dezechilibrele, numindu-le unul după celălalt, într-un efect de acumulare ce explică el singur starea de fapt care declanșează indignarea: „Țara Românească a fost totdeauna o țară ce a diferit de toate celelalte țări din lume. [...] Noi facem legi ca să nu se ție, facem școli ca să nu se poată învăța într-însele, facem tot ce nu voim să fie. Ne vine un tânăr care a învățat matematicile – e bun de procuror la Divan. A ieșit un militar din miliție – e bun de judecător la Comerț. Ne-a venit un pictor – e bun de polițai. Ne facem grădini frumoase și mergem să luăm aer acolo unde s-asfixiază lumea în praf. [...] Anomalia țărâmului se reflectă în toate: în caracterul național, în legi, în obiceiuri, în moravuri, în opinii” (Bolliac 132-145).

Într-un astfel de prezent reprezentat în pamflet, în care alcătuirile lumii sunt minate de dezechilibre, impostură și artificial, și unde până și „drumurile s-au troienit și comunicația telegrafică pare întreruptă” (așa începe un articol amar al lui Eminescu din *Timpul*, 11 decembrie 1877), responsabilitatea pamfletarului e să arate că există *cineva care știe* adevărul. Pamfletarii din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, activi în gazete cărora trebuie să li se schimbe numele de nenumărate ori, în încercarea de a le feri de cenzura domnească (precum N. T. Orășanu, cu *Nichipercea*, *Sarsailă*, *Asmodeu* și celelalte), rămân – pentru a spune adevărul despre lume – în mecanismul simplu și eficient al deixisului: ei arată, numesc, enumeră, fac liste, trimit la caricatura – formă a eficienței și ea, câteva linii îngroșate și o legendă – de lângă coloana de text unde apare pamfletul. Câteva decenii mai târziu, pamfletul se complică structural (chiar dacă nu părăsește

Memoriile lui Lovinescu

Daniel Cristea-Enache

Dacă jurnalul lui Maiorescu, ținut din adolescență, timp de peste șase decenii, a fost publicat postum, memoriile lui Lovinescu sunt citite în cenaclu pe măsură ce sunt scrise; și publicate, tot astfel, în ritmul elaborării și finalizării lor. Criticul modernist, față de cel de esență clasicistă, vede literatura în chiar actul constituirii ei, în fluxuri purtătoare de semnificații neunivoce și într-o temperatură ce coboară abia în momentul fixării lor prin expresia personală. Fluiditatea și muzicalitatea frazei ample dictează asupra conținutului, într-un raport de sincronizare a reflecției critice și a exprimării ei, dacă nu chiar de anticipare a celei dintâi prin cea de-a doua. Ironizat pentru răsturnarea raportului de consecuție între idee și figuratie (cu accente sarcastice datorate unor Eugen Ionescu și Mihail Sebastian), criticul rămâne consecvent formulei sale, iar memorialistul o utilizează în voie pe întinderea discursului autobiografic. Acesta se dezvoltă în marginea și în miezul literaturii, autorul beneficiind de un ideal post de observație. Critic de întâmpinare, a citit majoritatea cărților semnificative ale epocii. Conducător de cenaclu, i-a cunoscut în carne și oase pe mulți dintre scriitorii lor. Astfel că litera unei opere și linia unui portret se completează și se justifică reciproc în pagina lui E. Lovinescu, într-un continuum viață-text definitoriu pentru întreaga sa creație (critică, epică, memorialistică).

Completând, cu mijloace de „pitoresc anecdotic și psihologic”, *Istoria literaturii române contemporane*, *Memoriile* sunt o operă de reconstituire a unor epoci, ambianțe, climate nu foarte îndepărtate; și una de configurare tipologică,

pe un evantai uimitor, larg deschis prin experiența și talentul autorului. Istoria mare se conturează prin cea la scară „domestică”, individuală, urmărită, aceasta, în cadrele experienței proprii, în fasciculul de lumină aruncat asupra tuturor celor ce-i trec pragul criticului-amfitrion: „faptul că, de aproape douăzeci de ani, ușa biroului meu e deschisă după-amiază tuturor celor ce au o poezie mângălită cu creionul pe un petec slinos de hârtie, ori somptuoase manuscrise, bătute la mașină în cerneluri felurite, cu peceti pe ceară roșie și cu șnururi de urice domnești – a făcut să fiu vizitat de o lume literară variată, dându-mi astfel posibilitatea unei portretistice anonime în pitoresc. O parte a acestor *Memorii* e închinată întâlnirilor neprevăzute ale unui critic cu diferite forme ale vieții artistice, în care talentul, ambiția, iluzia, exaltarea și chiar demența se îmbină în compoziții câteodată unice”.

Rezultă un veritabil bestiar scriitoricesc, o galerie de personaje (ilustre ori anonime) ce palpită sub ochiul necruțător al observatorului. Efectul plastic este, cel mai adesea, obținut fie prin ambiția fără margini a grafomanului de a fi omologat critic, fie prin vanitatea nemăsurată a scriitorului adevărat care a fost deja recunoscut ca atare. Neînțeleși, persecutați, marginalizați se cred mai toți, indiferent de locul – central sau periferic – pe care îl ocupă; iar din acest val al pretențiilor și lamentațiilor auctoriale ce se îndreaptă, zilnic, spre E. Lovinescu se poate cuantifica rolul său canonizator pe scena literaturii noastre. Presiunea autorilor indică, în fond, statura criticului, însumarea portretelor dă un autoportret.

Nu în ultimul rând: arta de scriitor a lui E. Lovinescu, excepțională, se observă peste tot în cuprinsul acestor *Memorii* unice, deși nu singulare, în literatura română.

Urmare din pag. 20

economia de mijloace) pentru că autorul lui capătă reflexivitate și își explică mizele și cauzele – cum face, justificând de ce e contondent scrisul său, Arghezi: „Și nu suntem vinovați dacă [...] punem mâna pe baston și măsurăm spinarea brutei sculate din tingirea în care își complăcuse nasul. Vanitate, îngâmfare? Nu; foarte simplu și curat: un sentiment la mijloc, de *restabilire de proporții*” (Arghezi 165, s.m). Pentru pamfletarul modern, înțelegem, să spui adevărul despre lume înseamnă să „pui la loc” ce e demult stricat în ea, într-o filosofie naturală a echilibrului.

Referințe bibliografice:

Tudor Arghezi, „Pamfletul [Cu ce puțin lucru]”, în *Cronica*, an II, nr. 64/ 1 mai 1916, reluat în *Scrieri*, vol. 24, *Proze. Semne cu creionul 1915–1927*, Editura Minerva, București, 1974, pp. 163–167;

Cezar Bolliac, „Mozaicul social”, în *Naționalul*, nr. 73/ 21 august 1858 și nr. 74/ 25 august 1858, reluat în *Scrieri*, vol. II: *Articole literare. Cronici dramatice. Articole politice. Arheologie*, ediție, note și bibliografie de Andrei Rusu, prefată de Mircea Scarlat, Editura Minerva, București, 1983, pp. 132–145.

Chipul unui secol.

Vasile Nicolae, cel mai vârstnic veteran din Ploiești

Ivone Scărlătescu

Ivone Scărlătescu (n. 1961, Ploiești). Inginer, în prezent manager de proiect și facilitator național în învățământul nonformal – București. Înființează atelierul literar „913 Timișoara”; a publicat: *Irizații caline* (versuri, 2009), coautor la volume editate de Asociația de Educație și Dezvoltare Urbană, începând cu 2017; articole în reviste și ziare bănețene. Blog personal: Confesiuni spirituale (<http://ivonescarlatescu.blogspot.com>)

- Kolea?

- Да!

- Как у тебя работа? (Cum stai cu treaba? îmi traduce domnul Vasile)

1942 – Vasile Nicolae pe frontul de est

Vasile Nicolae (Kolea în lagăr), la cei 101 ani ai săi, povestește răspicat, alternând cuvinte rusești și lăcrimând aducerilor aminte. Preia parcă un ton de instrucție, atunci când povestește de război. Are privirea

omului care a trecut prin toate. Își îndreaptă umerii și dă curs amintirilor. Ele oglindesc mai puțin despre dramele luptei așa cum am crede noi că păstrează imaginile cei cu experiența războiului trăit și mă învață mai mult despre cât de perisabili suntem. Evocările vin avalanșă, neordonate cronologic, clasate însă după o logică a durerii și a înțelegerii trecerii timpului, pe care un civil neatent sau grăbit n-ar percepe-o. „Maiorul”, continuă el, „era mai omenos”. Îl scăpase de la moarte. Cerase Comandantului lagărului ca cei sănătoși și puternici să iasă la muncă. Așa se face că domnul Vasile era unul din cei 274 de norocoși dintre cei 2000 de prizonieri. În lagărul de lângă Balkaria (Caucazul de Nord) și arată în sus spre o hartă imaginară, au pierit

două treimi din prizonieri: români, polonezi, germani... „Eram paisprezece prahoveni, din Batalionul 1 Vânători de Munte, spitalul gemea: răniți, slăbiți, cei mai mulți înfometați sau cu dizenterie”. Printre ei și Gogu, consătean și văr cu plutonierul Vasile Nicolae, eroul interviului. „Ce noroc că stătea la geam”, povestește interlocutorul meu, „căci așa, la fereală, îi duceam câte ceva de mâncare din ce puteam să adun în câteva zile. Gogu, cu toate că era piele și os, îmi cerea încontinuu să-i fac rost de țigări. „Că pe mine m-a ferit Dumnezeu de ispită și n-am fumat niciodată, dar el, el cu țigara-n gură a și murit mai târziu, acasă la Sângeru”.

Cât de greu a fost în prizonierat? Îmi scapă mie instantaneu întrebarea, citind în dosarul de veteran că făcuse 4 ani de lagăr greu. „Eh, a fost bine.” Și apoi detaliază răspunsul, dându-mi de înțeles că binele era gradat. Binele acela ține mai mult de fricile proprii și de curajul cu care poți să le înfrunți. În lagăr a fost mai bine ca pe front, unde moartea era zi și noapte la doi pași, iar lipsurile se țineau lanț. În lagăr fusese mai bine și ca în anul imediat de după război, când s-a întors acasă și trebuia să înțeleagă ce se întâmplă. Ajunseseră în lagărul din „cei mai înalți munți ai Caucazului”, unde erau puși zilnic la betoane, construcții și mai ales la șanțuri. Construiau drumuri. Normă grea. Binele captivității însemna uneori și bătaie: „Arde-l! Arde-l cu lopata!” spunea Comandantul. „Eu rusului nu-i vorbeam murdar așa că mie se nimerea să-mi dea lopețile mângâiete, nu chiar tare”. Binele însemna noroc, să te bucuri de sănătate, să ai parte de două ori pe zi de mâncare față de ceilalți prizonieri care mâncau doar o singură dată; ceaiul pe burta goală și apoi zama. „Zama”, o ciorbă chioară: arpacaș, ciosvârte sau zgârciuri și uneori, rareori, pește. Ciorba era unica mâncare consistentă a zilei, adusă în 12 butoaie uriașe pentru 12 grupe. Și iarăși norocul și-a spus cuvântul: „s-a nimerit un camarad din Valea Călugărească să fie la popotă: îl urmăream și mă așezam numa' la rândul unde era el. De el depindea cât de groasă era zeama zilei, cât de mult sau nu îmi potolea foamea”. Totul stătea în învârtitul polonicului. Și aducerile aminte îi zugrăvesc pe față foamea aceea cronică. „Bagă mai adânc!” îl îndemnau pe bucătar flămânzii, după o zi de săpat. Dar ei nu știau că nu de adâncimea unde ajungea linguroiul depindeau, ci de rapiditatea cu care erau pescuite sau ferite, înadins ferite, cele câteva bucățele.

Vasile Nicolae – 101 ani

Domnul Vasile Nicolae, unul dintre puținii veterani prahoveni rămași în viață, merge drept, chiar dacă folosește acum un cadru. Citește fără ochelari, nu ia pastile cum singur spune și până acum un an era independent: mai gătea și mergea singur până la biserica

de pe Mărășești „unde slujește preot, un băiat de la Sângeru, pe care l-am învățat să cosească”, și-i rostește numele cu reverență. Văduv din anii '80, de câțiva ani locuiește la fiul său, în cartierul Vest, la Lămâița. Un mic accident vascular l-a surprins pe banca-n parc, dar s-a refăcut rapid. „Doctorița”, spunea dumnealui râzând, „m-a reținut mai mult decât trebuie în spital, să mă-ntremeze cu ceva vitamine și m-a declarat pacient favorit”. Pentru cuminența lui, spunea ea. A fost prezent la sărbătorirea Zilei Veteranilor în 29 aprilie, așa am ajuns să ne întâlnim și acum de când e frumos afară, îl găsești afară, pe alee. Mă reîntorc la cuvântul cuminenție și mă gândesc că de fapt așa arată eroismul autentic, cel asumat cu simplitate, departe de patriotismul de paradă.

Rănit în timpul luptelor, poartă trei schije în el, cea din cotul mâinii stângi se simte și se vede. Timpanul spart nu s-a mai refăcut niciodată, și hipoacuzia s-a agravat în timp, de asta acum orice aparat auditiv pe care l-a probat e zadarnic. Poveștile despre război reîncep, fără să aibă un aspect sumbru: repetitivitatea atacurilor, înaintări și retrageri, tancuri care făceau prăpăd pe șosele, lupte în munți, rânile, schije, spitalul. Nu a stat mai deloc în spitalul arhiplin, așa bandajat provizoriu s-a reîntors înapoi la Batalion și acolo și-a vindecat rânile. Aveau nevoie de oameni. Mare nevoie. Mare nevoie și de muniția corespunzătoare. La un moment dat în toiul ultimelor lupte, în zona de apărare, alternau aruncarea grenadelor cu aruncatul pietrelor, a disperare: „Ce să știe rusu', poate a trecut pe lângă el o grenadă neexplodată!” Ce l-a frământat în anii din urmă a fost

dacă a ucis voit sau nu inamici, de aici și drumurile neconținute la biserică. De fapt nu e așa, marea protagonistă a războiului e moartea. Moartea și apropierea de ea, cum acționăm noi în preajma ei, cum arată frontul, cum miroase, ce gânduri produce celui care s-a confruntat cu ea. Când ești cu moartea „în cătare”, singurele cuvinte ce rămân în minte sunt: noroc și destin.

De neuitat a fost și momentul când, în '42 a reușit să-l vadă pe Regele Mihai, venit în inspecție pe front. „Eram de-un leat, născuți la un an diferență! Io's în '20.” A fost ales și scos din luptă pentru două ore, spune domnul Vasile cu mândrie, pentru a-i da onorul Suveranului și a-i răspunde la întrebări.

În 20 octombrie 1946 a fost lăsat la vatră. Împlinise de câteva zile 26 de ani și trecuse prin atâtea întâmplări cât pentru o viață. În zorii zilei, și iarăși apare un moment de adâncă emoție, a ajuns în fața casei părintești. Războiul se terminase de peste un an. Ai lui nu știau nimic și nu-l așteptau. Toți ai casei erau treji și profund tulburați de problemele gospodăriei, căci vaca familiei, avutul cel mai important, le fusese rechiziționată chiar în noaptea de dinainte. Oameni chibzuiți, cât de cât înstăriți, erau pizmuiți de cel care le luase animalul. Tatăl, după îmbrățișări, îi spune necazul. Domnul Vasile, așa în mantaua aceea militară care îi fusese singura haină pe parcursul întregului război, pleacă spre Primărie. Găsește vaca legată la gard, o dezleagă și o dă surorii care se ținuse după el să-l potolească și rămâne să țină piept autorităților și să-i înfrunte. Răzbește având atuurile în documentele care atestau vrednicia sa în luptă și păstrează animalul. Viața își urmează cursul: prima soție moare după nici 6 luni, de tuberculoză. Se cunună apoi cu Tudora, văduvă de război, cu un băiat de 8 ani, al cărui soț murise la cotul Donului și cu ea întemeiază căsnicie trainică, de peste patruzeci de ani. Au împreună un fiu. Mândru de cei doi băieți pe care-i crește și dorindu-le un viitor mai bun, îi trimite pe rând în anii '60, în Ploiești dar condiția ca ei să urmeze școala și să se înscrie era prezentarea adevărului prin care predase pământul la „colectiv” și atunci se conformează.

Camera lui e austeră, în colț sunt câteva fotografii unde apare înconjurat și sărbătorit de familie, alături un tricolor cu culori proaspete și pe masă, la capătul patului, câteva cărți de rugăciuni, scrise mărunt din care citește constant. Dar acum, vara, sigur îl găsiți zilnic pe băncuța de la bloc, zâmbind senin tuturor și privind curios, cu poftă, forfota oamenilor spre parc. Închei cele câteva mărturii ale unui centenar, o poveste rară, a unui om simplu, dar care merită salvată de la uitare.

„Petrolul este un brand și un mod de viață în Ploiești”

– Interviu cu multiplul campion de fotbal, maestrul emerit **Mircea Dridea** –

Mihai Ioachimescu

Când stai alături de Mircea Dridea, simți că stai alături de istoria echipei FC Petrolul și a Ploieștiului. Sentimentul pe care îl ai este unul copleșitor, iar dorința pe care o ai este ca discuția să nu se mai termine. Am consemnat, pentru dv, câteva întrebări legate de oameni, locuri și amintiri din Ploiești.

Cum arăta Ploieștiul copilăriei dv?

Să fiu sincer, când m-am născut nu prea vedeam. Glumesc, bineînțeles. M-am născut în Ploiești, la 7 aprilie 1937. Școala generală am făcut-o în zona de sud a Ploieștiului. Primele șapte clase la școala generală, iar următoarele patru la școala medie de Petrol, de pe bulevard, actualul LMV. Am absolvit școala la 17 ani pentru că am mers la școală de la 6 ani. Am terminat cu diplomă de merit, motiv pentru care mi s-a permis să mă înscriu fără examen la facultate. M-am înscris la IPG și am terminat în anul 1959. Institutul s-a mutat la Ploiești în anul 1968, iar în anul 1969 a venit și facultatea de Utilaj.

Trecând la fotbal, ne puteți spune câteva dintre „bornele” carierei dv.?

În vara lui 1952, Petrolul s-a mutat în Ploiești, de la București, din motive politice. Actuala denumire a venit în 1958. Se juca sub titlul de Flacăra Ploiești. În anul 1971 s-a transformat din Club Sportiv Petrolul în F.C. Petrolul. La început culorile clubului erau galben-alb-roșu. Am evoluat numai la Petrolul din 1950-1972. Am fost campion al României de 3 ori (1958, 1959, 1966) și am câștigat și o Cupă a României (1953).

Despre victoria cu Liverpool ce ne puteți spune?

Am marcat un gol în victoria împotriva marelui Liverpool și trăiesc cu regretul că nu i-am scos din

Cupa Campionilor. Cu voia lui Dumnezeu și cu un alt arbitru i-am fi eliminat.

Cu ce colegi de la echipă ați fost mai apropiat?

Am avut mulți colegi buni, dar cel mai apropiat mi-a fost regretatul Costică Tabarcea, cel care a murit pe stadionul Ilie Oana. Am avut o relație frumoasă de prietenie și cu Mihai Mocanu, singurul jucător petrolist prezent la Cupa Mondială din Mexic 1970.

Regrețați că nu ați jucat mai multe meciuri la echipa națională?

Am avut 21 de selecții, dar trei mi-au fost retrase, deoarece s-a considerat că am jucat trei partide contra selecționatei Olimpice a Bulgariei. Din păcate, cariera mea și a altor colegi s-a terminat la echipa națională, după acel 1-7, la Zurich, contra Elveției.

Câte mandate, ca antrenor, ați avut la Petrolul?

Am avut trei mandate. 1973-1974, 1980-1982, 1984-1987.

Ce ne puteți spune despre familia dv.?

Eu am avut două familii. Familia mea personală și familia Petrolului. Niciun moment nu am pus-o pe una înaintea celeilalte. Și familia și FC Petrolul au însemnat viața mea. Nu exagerez. Cu soția mea m-am căsătorit pe 8 septembrie 1962. Fotografiile de nuntă mi le-a făcut un prieten vechi care s-a prăpădit, Mircea Gociman. Dacă mă ajută Dumnezeu, la anul sărbătorim, 60 ani de căsnicie. Am 2 fete. Una este născută în anul 1965, cealaltă în 1968. Una dintre ele locuiește în Ploiești și are 2 băieți, ambii licențiați, iar cea mică este căsătorită în Statele Unite ale Americii și are 3 copii (două fete și un băiat).

Ați vizitat Statele Unite ale Americii?

Da. Fata mea locuiește în Minnesota. Am fost în vizită în 2016, 2018, 2020. Sunt tare mândru de copiii și nepoții mei.

Îmi permit să vă solicit, pe final, un gând despre viitorul echipei noastre (F.C. Petrolul)?

Faptul că sunt aici, la stadion (interviul a fost luat în birourile de la stadion) este o garanție că sper în viitorul acestei echipe. Sper ca echipa să depășească momentele grele. Petrolul este un brand și un mod de viață în Ploiești...

O SINUCIDERE SENZZAȚIONALĂ

Ténérul reporter d. Caracudi, în desperare că nu mai găsește nicio știre de senzzație, se ho-
rêște a se spénzura.

Confrații și un imens public simpatie aleargă în ajutoru'i; un confrate îi tae funia.

D. Caracudi va face însuși în ziarul său darea de seamă despre senzzaționala'i sinucidere.

Coperta I: colaj pe baza unei cărți poștale interbelice reprezentând Statuia Libertății (colecție personală)

Coperta III: reproducere după *Moftul român*, nr. 18, 29 iulie 1901, p. 8; se retipărește pentru prima dată. Personajul Caracudi se află la începuturile „carierei” lui, urmând să se illustreze mai cu seamă în *O cronică de Crăciun* (1907) sau *Inițiativa...* (1909); apăsarea insistentă pe senzzațional este o constantă în diatribele caragialiene: *Înfiorătoarea și îngrozitoarea și oribila dramă din strada Uranus* din *Moftul român* din 8 iulie 1901 aduce presei „lucruri cu deosebire senzzaționale”.

Coperta IV: reproducere după *Moftul român*, nr. 13, 24 iunie 1901, p. 8; se retipărește pentru prima dată. În dreapta, ținând un exemplar din *Moft* în mână, poate fi recunoscut chiar „personajul” I. L. Caragiale, autorul cunoscutului „Tren de plăcere” din *Momente*, 1901.

Reproducerea după *Moftul român* sunt realizate din colecțiile Bibliotecii Metropolitane a Bucureștilor (digibuc.ro), ale Bibliotecii Naționale a României, ale Bibliotecii Academiei Române, ale Bibliotecii Centrale Universitare București, ale Muzeului Județean de Istorie Prahova, ale Fundației „Nicolae Măntu” din Galați.

In trenul de plăcere

BUCUREȘTI-SINAIA